

Original Article

Evaluation of Government Performance in the Context of Social Media Filtering

Mohammad Ghafournia^{1*}, Nazanin Saei², Mohammad Reza Behboudi³

1. Assistant Professor, Department of Public Administration, University of Hormozgan, Bandarabbas, Iran (*Corresponding Author).

m.Ghafournia @hormozgan.ac.ir

2. Master's student, Department of Public Administration, University of Hormozgan, Bandarabbas, Iran.

Nazanin.saei2000@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Public Administration, University of Hormozgan, Bandarabbas, Iran.

behboudi14@hormozgan.ac.ir

Received: Sep. 28, 2025; Revised: Apr. 26, 2026; Accepted: Jun. 02, 2026

DOI: [10.48308/jpap.2026.241346.1501](https://doi.org/10.48308/jpap.2026.241346.1501)

Abstract

Purpose: Social network filtering is implemented in many countries for various reasons, including combating cybercrimes, preventing the spread of rumors, and curbing the promotion of violence, immorality, and other forms of inappropriate content. Governments often justify these policies as a way to protect national security, maintain social order, and safeguard cultural values. However, one of the most significant challenges of filtering is the lack of systematic evaluation of government policies in this area. Without proper evaluation, it becomes difficult to determine whether the policy achieves its intended objectives or creates unintended negative consequences, such as economic costs or reduced trust in governance. Therefore, this study aimed to evaluate the government's performance in filtering social networks comprehensively.

Design/ methodology/ approach: Based on the defined objectives, the research is classified as applied research, as it seeks to address a practical policy issue. In terms of data collection, it falls under descriptive-survey research; and regarding the nature of the data, it is categorized as mixed-methods research, combining both qualitative and quantitative dimensions to ensure a more reliable and valid outcome. Data were collected through semi-structured interviews designed to explore expert opinions in depth while allowing flexibility to capture unexpected insights. The study population included academic experts in management and information technology, government managers in communications, and specialists in communications and IT. The sampling method was non-random purposive sampling, which enabled the researchers to deliberately select individuals with relevant knowledge and expertise. The researchers conducted 15 interviews until theoretical saturation was achieved. The semi-structured interviews were analyzed using the Attride-Stirling thematic analysis method, which provides a systematic process for identifying, analyzing, and reporting patterns within qualitative data. Additionally, the Interpretive Structural Modeling (ISM) method was used to structure and prioritize the identified factors by influence and interrelationships.

Research Findings: The analysis of factors affecting the efficiency, effectiveness, and public acceptance of the Iranian government's social media filtering policy shows that the policy's success largely depends on institutional coordination, strong technical infrastructure, and public trust. Regarding efficiency, technical infrastructure, institutional coordination, and continuous monitoring are critical factors at the first and second levels, ensuring effective policy implementation. At the third level, resource allocation and private-sector cooperation are highlighted as key drivers. In terms of effectiveness, achieving goals such as reducing illegal content and influencing user behavior falls at the first level, while challenges like access to filter-bypass tools and cybersecurity issues fall at the second

Copyright: © 2026 by the authors. Published by Shahid Beheshti University. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

level. Institutional coordination is emphasized as an independent and influential factor across all levels. For public acceptance, the quality of domestic platforms, public awareness campaigns, and government transparency stand at the first level, whereas broader issues such as the impact on access to information and livelihoods appear at lower levels. The findings suggest that these interrelated factors form a complex network of interactions, in which institutional coordination emerges as a pivotal element that can strengthen policy coherence, infrastructure, and transparency and, in turn, enhance all three dimensions simultaneously.

Limitations & Consequences: In the present study, time constraints prevented testing the obtained models, which could have further validated the results. Another limitation was the lack of a detailed examination of the dynamic relationships between the identified factors. Nevertheless, this research has significant implications. The findings suggest that policymakers can enhance the success of filtering policies by focusing on institutional coherence, strengthening technical infrastructure, and promoting transparency and public participation.

Practical Consequences: Evaluating government performance on social media filtering in terms of efficiency, effectiveness, and public acceptability provides a practical tool for improving policymaking. Such evaluation can reduce social and economic harms, increase accountability, and foster positive interaction between the government and the public.

Innovation or value of the Article: One innovative aspect of this research is its use of a three-dimensional framework—efficiency, effectiveness, and public acceptability—to evaluate the Iranian government's performance on social media filtering. While many previous studies have addressed the effects of filtering in a fragmented, isolated manner, this study combines the three perspectives, offering a comprehensive, multidimensional analysis. This holistic approach not only enriches academic understanding but also offers practical guidance for policymakers seeking balanced, sustainable solutions.

Paper Type: Original Paper

Keywords: Government, Filtering, Social Networks.

How to Cite: Ghafournia, Mohammad; Saei, Nazanin; Behboudi, Mohammad Reza (2026). Evaluation of the Government Performance in the Context of Social Media Filtering. *Public Adm Perspect.*, 17(2), 60-88 (In Persian).

مقاله پژوهشی

ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی

محمد غفورنیا^{۱*}، نازنین ساعی^۲، محمدرضا بهبودی^۳

۱. استادیار، گروه مدیریت صنعتی و دولتی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران (*نویسنده مسئول).

m.Ghafournia @hormozgan.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت صنعتی و دولتی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

Nazanin.saei2000@gmail.com

۳. دانشیار، گروه مدیریت صنعتی و دولتی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران.

behboudi14@hormozgan.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۶، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۰۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۱۲

DOI: [10.48308/jpap.2026.241346.1501](https://doi.org/10.48308/jpap.2026.241346.1501)

چکیده

هدف: فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در بسیاری از کشورها به دلایلی همچون مبارزه با جرائم سایبری، پیشگیری از شایعه‌پراکنی، یا جلوگیری از ترویج خشونت و محتوای نامناسب اجرایی می‌شود. این سیاست‌ها معمولاً با هدف حفظ امنیت ملی، نظم اجتماعی و حفاظت از ارزش‌های فرهنگی توجیه می‌شوند. با این حال، یکی از مهم‌ترین چالش‌های مرتبط با فیلترینگ، نبود ارزیابی سیستماتیک و شفاف از عملکرد دولت در اجرای این سیاست‌ها است. بدون ارزیابی دقیق، مشخص نیست که این اقدامات تا چه حد به اهداف موردنظر دست یافته یا باعث ایجاد پیامدهای منفی اجتماعی و اقتصادی شده‌اند. از همین رو، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی عملکرد دولت ایران در زمینه فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی انجام شد و تلاش کرد تا این ارزیابی در قالب یک چارچوب سه‌بعدی شامل کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی ارائه شود.

طراحی / روش‌شناسی / رویکرد: بر اساس اهداف تعیین شده، این پژوهش در دسته پژوهش‌های کاربردی قرار دارد. از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، پژوهش به صورت توصیفی-پیمایشی انجام شده و از نظر ماهیت داده‌ها، از روش آمیخته (کیفی و کمی) بهره برده است تا تحلیل عمیق و جامع فراهم شود. روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که امکان بیان دیدگاه‌های شرکت‌کنندگان را با انعطاف‌پذیری فراهم می‌کند و هم‌زمان تمرکز بر موضوعات اصلی پژوهش حفظ می‌شود. جامعه آماری شامل اساتید و خبرگان دانشگاهی در حوزه مدیریت و فناوری اطلاعات، مدیران دولتی در حوزه ارتباطات، و کارشناسان و صاحب‌نظران فناوری اطلاعات بود. نمونه‌گیری به روش غیرتصادفی و هدفمند انجام شد و در نهایت ۱۵ نفر مصاحبه شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، از روش تحلیل مضمون آتراید-استرلینگ استفاده شد که فرآیندی نظام‌مند برای شناسایی و دسته‌بندی الگوها در داده‌ها ارائه می‌دهد. علاوه بر این، برای اولویت‌بندی و بررسی روابط بین عوامل شناسایی شده، از روش مدلسازی ساختاری تفسیری بهره گرفته شد.

یافته‌های پژوهش: تحلیل عوامل مؤثر بر کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی سیاست فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در ایران نشان داد که موفقیت این سیاست به هماهنگی نهادی، زیرساخت‌های فنی قوی و جلب اعتماد عمومی وابسته است. در بعد کارآمدی، زیرساخت‌های فنی، هماهنگی نهادی و نظارت مستمر در سطوح اول و دوم اهمیت دارند و اجرای مؤثر سیاست را تضمین می‌کنند؛ تخصیص منابع و همکاری با بخش خصوصی در سطح سوم نقش حمایتی دارند. در بعد اثربخشی، دستیابی به اهداف مانند کاهش محتوای غیرقانونی و تغییر رفتار کاربران در سطح اول قرار دارد، و عواملی نظیر دسترسی به ابزارهای دور زدن فیلتر و امنیت سایبری در سطح دوم جای دارند. هماهنگی نهادی به‌عنوان عامل مستقل، نقش محوری در هم‌راستایی اقدامات و اهداف سیاست دارد. در بعد مقبولیت عمومی، کیفیت پلتفرم‌های داخلی، آگاهی عمومی و شفافیت دولت در سطح اول و تأثیر بر دسترسی به اطلاعات و معیشت در سطوح پایین‌تر اهمیت دارند؛ این تعاملات پیچیده نشان می‌دهد که مقبولیت اجتماعی بدون اقدامات هماهنگ و شفاف به دست نمی‌آید.

محدودیت‌ها و پیامدها: به دلیل محدودیت زمانی، آزمون مدل‌های به دست آمده انجام نشد و روابط میان عوامل به طور کامل بررسی نشد. با این حال، یافته‌ها نشان می‌دهد که تمرکز بر انسجام نهادی، تقویت زیرساخت‌های فنی و افزایش شفافیت و مشارکت عمومی می‌تواند موفقیت سیاست فیلترینگ را در ابعاد مختلف ارتقا دهد.

پیامدهای عملی: ارزیابی عملکرد دولت در زمینه فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی از نظر کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی، ابزاری کلیدی برای بهبود سیاست‌گذاری، کاهش آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی، و افزایش تعامل مثبت میان دولت و مردم است.

ابتکار یا ارزش مقاله: یکی از جنبه‌های نوآورانه این پژوهش، استفاده از چارچوب سه‌بعدی کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی در ارزیابی عملکرد دولت ایران در زمینه فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی است. بسیاری از مطالعات پیشین به صورت جزئی و پراکنده به اثرات فیلترینگ پرداخته‌اند، اما این مطالعه با ترکیب این سه بعد، امکان ارائه تحلیل جامع و چندبعدی از عملکرد سیاست‌گذاری را فراهم می‌کند و برای سیاست‌گذاران ابزار تصمیم‌گیری متوازن و علمی فراهم می‌آورد.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

کلمات کلیدی: دولت، فیلترینگ، شبکه‌های اجتماعی.

استناددهی: عفورنیا، محمد؛ ساعی، نازنین؛ بهبودی، محمدرضا (۱۴۰۵). ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی.

چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۱۷(۲)، ۶۰-۸۸.

مقدمه

فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به معنای محدودسازی یا مسدودسازی دسترسی کاربران به محتوای خاص یا پلتفرم‌های ارتباطی است که از سوی دولت‌ها یا نهادهای مسئول اعمال می‌شود. این سیاست معمولاً به دلایل مختلفی همچون حفظ امنیت ملی، جلوگیری از انتشار محتوای غیرقانونی، مقابله با شایعه‌پراکنی، یا مدیریت اطلاعات در شرایط بحرانی انجام می‌شود. با گسترش نفوذ شبکه‌های اجتماعی در زندگی روزمره مردم و تبدیل این فضا به بستری برای ارتباطات، اطلاع‌رسانی، آموزش و حتی تجارت، فیلترینگ به یکی از موضوعات چالش‌برانگیز در سیاست‌گذاری‌های عمومی تبدیل شده است (Mirzaei et al., 2021).

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۶۴ | صفحه

فیلترینگ معمولاً با هدف محدود کردن انتشار محتوای مضر یا غیرقانونی انجام می‌شود. دولت‌ها این اقدام را ابزاری برای مقابله با تهدیداتی همچون جرائم سایبری، تروریسم، ترویج خشونت، هرزه‌نگاری، یا حفاظت از ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی معرفی می‌کنند. با این حال، این سیاست‌گذاری‌ها در بسیاری از موارد می‌توانند جنبه‌های گسترده‌تری از جمله کنترل اطلاعات و محدودسازی آزادی بیان و گردش آزاد اطلاعات را شامل شوند. این موضوع باعث می‌شود که فیلترینگ همواره در تقابل با ارزش‌هایی همچون آزادی‌های فردی و حقوق شهروندی قرار گیرد (Bradshaw and Howard, 2022).

فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی پدیده‌ای جهانی است و به کشورهای خاصی محدود نمی‌شود. کشورهای غربی نیز بسته به شرایط سیاسی، اجتماعی و امنیتی خود، گاهی اقدام به محدودسازی یا فیلتر کردن محتوای خاص در پلتفرم‌های اجتماعی می‌کنند. برخلاف برداشت عمومی که فیلترینگ را عمدتاً به کشورهای در حال توسعه یا نیمه‌استبدادی نسبت می‌دهد، کشورهای غربی نیز در مواقع خاص از این ابزار استفاده کرده‌اند، هرچند که اغلب این اقدامات به صورت موقتی یا هدفمند انجام می‌شوند. در ادامه چند نمونه از فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در کشورهای غربی ارائه می‌شود (Cobbe, 2021).

بررسی‌ها نشان می‌دهند که فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی نه تنها در ایران، بلکه در کشورهای غربی نیز به عنوان ابزاری برای مقابله با تهدیدات امنیتی، جرائم سایبری و محتوای مضر استفاده می‌شود. تفاوت اصلی در نحوه اجرای این سیاست‌ها است؛ کشورهای غربی اغلب از قوانین شفاف و موقتی استفاده می‌کنند و تلاش دارند تا با درگیر کردن افکار عمومی و نهادهای قضایی، مشروعیت این اقدامات را تضمین کنند. این موضوع نشان می‌دهد که فیلترینگ، بسته به شرایط و دلایل اعمال آن، می‌تواند یک سیاست جهانی با اهداف مشترک باشد.

دولت‌ها نقش اصلی را در سیاست‌گذاری و اجرای فیلترینگ ایفا می‌کنند. این نقش شامل تدوین قوانین و مقررات، تعیین مصادیق محتوای نامناسب، نظارت بر عملکرد پلتفرم‌ها و در نهایت اجرای تصمیمات مربوط به محدودسازی یا مسدودسازی است. در این میان، عملکرد دولت‌ها می‌تواند تأثیر بسیار زیادی بر نحوه استفاده کاربران از فضای مجازی و همچنین اعتماد عمومی به سیاست‌گذاری‌های کلان داشته باشد. اگر این اقدامات بدون شفافیت، برنامه‌ریزی و ارزیابی دقیق انجام شوند، می‌توانند پیامدهای منفی گسترده‌ای به همراه داشته باشند (Farhangi et al., 2019).

نبود ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات و چالش‌های متعددی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی باشد. ارزیابی عملکرد یک ابزار ضروری برای سنجش کارآمدی سیاست‌ها، شناسایی کاستی‌ها و بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری است. در غیاب این ارزیابی‌ها، سیاست‌های فیلترینگ نه تنها ممکن است به اهداف تعیین شده دست پیدا نکنند، بلکه در برخی موارد به وضعیت‌های بدتری نسبت به شرایط اولیه منجر شوند (Azizi et al., 2024).

یکی از مهم‌ترین پیامدهای عدم ارزیابی عملکرد در فیلترینگ، عدم تطابق سیاست‌ها با واقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی است. شبکه‌های اجتماعی بستری پویا و چندلایه هستند که نیازمند سیاست‌گذاری‌های منعطف و متناسب با نیازهای جامعه‌اند. بدون

ارزیابی، دولت‌ها ممکن است تصمیماتی بگیرند که با الگوهای رفتاری کاربران و ساختارهای اجتماعی همخوانی نداشته باشد. این امر می‌تواند به سرخوردگی اجتماعی، کاهش اعتماد عمومی و حتی گسترش رفتارهای اعتراضی منجر شود (Nasrollahi, 2019).

در بُعد اقتصادی، عدم ارزیابی عملکرد می‌تواند آسیب‌های جدی به اقتصاد دیجیتال و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط وارد کند. بسیاری از مشاغل و کارآفرینان به شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزار اصلی بازاریابی، فروش و ارتباط با مشتریان وابسته‌اند. مسدودسازی این پلتفرم‌ها بدون بررسی پیامدهای اقتصادی، می‌تواند منجر به کاهش درآمد، تعطیلی کسب‌وکارها و افزایش نرخ بیکاری شود. علاوه بر این، فضای نوآوری در کشور نیز تحت تأثیر قرار گرفته و سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری با کاهش مواجه خواهد شد (Rahmati and Shahriari, 2017).

یکی دیگر از چالش‌های مهم، گسترش ابزارهای دور زدن فیلترینگ و پیامدهای امنیتی آن است. در غیاب ارزیابی دقیق، دولت‌ها ممکن است نتوانند میزان استفاده از ابزارهایی مانند فیلترشکن‌ها و وی‌پی‌ان‌ها را به‌درستی درک کنند. این ابزارها، اگرچه به کاربران امکان دسترسی به اطلاعات را می‌دهند، اما می‌توانند خطراتی مانند دسترسی به محتوای غیرقانونی، تهدیدات امنیتی و حتی سوءاستفاده‌های سایبری را نیز افزایش دهند. نبود ارزیابی مناسب می‌تواند موجب بی‌توجهی به این تهدیدات و گسترش آن‌ها شود (Rezaei et al., 2023).

از منظر حقوق شهروندی، عدم ارزیابی عملکرد می‌تواند به نقض گسترده آزادی بیان و حقوق اساسی کاربران منجر شود. شبکه‌های اجتماعی به بستری برای مشارکت مدنی، تبادل نظر و بیان عقاید تبدیل شده‌اند. در صورت نبود ارزیابی علمی و مستمر، سیاست‌های فیلترینگ ممکن است به محدودسازی بی‌رویه این آزادی‌ها منجر شود و شکاف میان دولت و مردم را عمیق‌تر کند. این مسأله علاوه بر افزایش نارضایتی عمومی، می‌تواند به تضعیف مشروعیت دولت نیز بیانجامد (Hashemi et al., 2022).

یکی دیگر از خلاهای ناشی از عدم ارزیابی عملکرد، نبود شفافیت و پاسخگویی در فرآیند تصمیم‌گیری است. ارزیابی عملکرد به دولت این امکان را می‌دهد که دلایل تصمیمات خود را به‌طور شفاف اعلام کرده و مردم را در جریان پیامدها و اهداف این سیاست‌ها قرار دهد. در غیاب این شفافیت، تصمیمات مربوط به فیلترینگ ممکن است به عنوان اعمال یک‌جانبه قدرت تلقی شود و موجب بی‌اعتمادی گسترده در میان شهروندان گردد. این بی‌اعتمادی می‌تواند به کاهش مشارکت اجتماعی و حتی مقاومت مدنی منجر شود (Yahaghi et al., 2024).

از منظر فرهنگی، عدم ارزیابی عملکرد می‌تواند به تضعیف جریان آزاد اطلاعات و رشد منابع غیررسمی و غیرقابل اعتماد منجر شود. وقتی دسترسی به اطلاعات در پلتفرم‌های رسمی محدود می‌شود، کاربران به سمت منابع جایگزین می‌روند که ممکن است کیفیت پایین‌تری داشته یا حتی اطلاعات نادرست و گمراه‌کننده ارائه دهند. این فرآیند می‌تواند به کاهش سطح آگاهی عمومی و گسترش شایعات و اطلاعات غلط در جامعه منجر شود (Salimi Ghaleh'ei et al., 2023).

در بُعد سیاسی، فقدان ارزیابی عملکرد می‌تواند به افزایش تنش‌های داخلی و کاهش سرمایه اجتماعی دولت منجر شود. سیاست‌های فیلترینگ، اگر بدون ارزیابی و توجیه مناسب اجرا شوند، ممکن است به عنوان ابزاری برای سرکوب آزادی‌ها و محدودسازی دسترسی مردم به حقایق تلقی شود. این امر می‌تواند به افزایش اعتراضات و نارضایتی‌های سیاسی منجر شده و آسیب جدی به روابط میان مردم و حاکمیت وارد کند (Saad, 2015).

در نهایت، عدم ارزیابی عملکرد در فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی باعث می‌شود که فرصت بهبود سیاست‌ها از بین برود. ارزیابی مستمر به دولت این امکان را می‌دهد که نقاط ضعف و قوت سیاست‌ها را شناسایی کرده و اقدامات خود را بر اساس داده‌ها و شواهد واقعی اصلاح کند. بدون این فرآیند، سیاست‌های فیلترینگ می‌توانند ناکارآمد باقی بمانند و به جای حل مشکلات، خود به منبعی

از بحران‌های جدید تبدیل شوند. این پژوهش تلاش خواهد کرد تا عواملی بر کارآمد بودن، اثربخش بودن و مقبولیت عمومی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی اثرگذار خواهد بود را شناسایی کند (Rahmati and Shahriari, 2017).

بررسی کارآمد بودن عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی از این جهت اهمیت دارد که مشخص شود آیا این سیاست‌ها توانسته‌اند به اهداف تعیین‌شده خود دست یابند یا خیر. کارآمدی به معنای استفاده بهینه از منابع برای رسیدن به نتایج مطلوب است. اگر دولت‌ها منابع مالی، فنی و انسانی قابل‌توجهی را صرف فیلترینگ کنند اما نتوانند از انتشار محتوای مضر، مدیریت تهدیدات امنیتی یا مقابله با جرائم سایبری جلوگیری کنند، این سیاست‌ها ناکارآمد تلقی می‌شوند. از سوی دیگر، بررسی کارآمدی می‌تواند به شناسایی نقاط ضعف در اجرای فیلترینگ کمک کند و امکان اصلاح یا جایگزین کردن سیاست‌های موثرتر را فراهم آورد (Yahaghi et al., 2024).

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۶۶ | صفحه

همچنین اثربخشی عملکرد دولت در فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به معنای میزان تحقق اهداف کلی این سیاست‌ها است. اثربخشی فراتر از کارآمدی است و به این می‌پردازد که آیا سیاست‌های اعمال‌شده توانسته‌اند به کاهش پیامدهای منفی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی منجر شوند یا خیر. مثلاً، اگر هدف از فیلترینگ جلوگیری از ترویج خشونت یا محتوای افراطی است، باید بررسی شود که آیا این اقدامات واقعاً چنین محتوایی را کاهش داده‌اند یا صرفاً باعث مهاجرت کاربران به بسترهای دیگر شده‌اند. بررسی اثربخشی می‌تواند به دولت کمک کند تا به نتایج واقعی سیاست خود پی ببرد و اقدامات بعدی را بر اساس داده‌های دقیق طراحی کند (Mirzaei et al., 2021).

در نهایت، مقبولیت عمومی سیاست‌های فیلترینگ یکی از مهم‌ترین عوامل در موفقیت یا شکست این اقدامات است. بدون حمایت عمومی، حتی کارآمدترین سیاست‌ها نیز ممکن است با مقاومت اجتماعی مواجه شوند و در نهایت به بی‌اعتمادی عمومی نسبت به دولت منجر شوند. بررسی مقبولیت عمومی به معنای ارزیابی میزان پذیرش این سیاست‌ها در میان مردم و درک دیدگاه‌های جامعه نسبت به آن‌ها است. اگر فیلترینگ به‌عنوان محدودسازی غیرمنطقی آزادی‌های فردی تلقی شود، ممکن است مردم به روش‌های جایگزین مانند استفاده از فیلترشکن‌ها روی آورند که خود می‌تواند تهدیدات امنیتی و اجتماعی جدیدی ایجاد کند. بنابراین، ارزیابی مقبولیت عمومی به دولت این امکان را می‌دهد تا سیاست‌های خود را شفاف‌تر و قابل‌قبول‌تر ارائه کند و از افزایش شکاف میان مردم و حاکمیت جلوگیری کند (Jafari and Sabahi Garaghani, 2021).

از همین رو، این پژوهش درصدد پاسخ به این سوال بود که چه عواملی بر کارآمد بودن، اثربخش بودن و مقبولیت عمومی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی تاثیر دارد و سطح بندی این عوامل چگونه بود؟

مبانی نظری پژوهش

تعریف فیلترینگ در فضای مجازی

فیلترینگ در فضای مجازی به مجموعه اقدامات فنی، قانونی و سیاستی اطلاق می‌شود که توسط دولت‌ها یا نهادهای مسئول برای محدود کردن، کنترل یا مسدودسازی دسترسی به محتوا، وبسایت‌ها یا پلتفرم‌های آنلاین، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی، اعمال می‌گردد. این فرآیند می‌تواند شامل مسدودسازی کامل یک پلتفرم، مانند تلگرام یا اینستاگرام، یا فیلتر کردن محتوای خاص بر اساس کلمات کلیدی، تصاویر یا معیارهای دیگر باشد. هدف از فیلترینگ معمولاً مدیریت جریان اطلاعات، حفاظت از ارزش‌های فرهنگی، حفظ امنیت ملی یا جلوگیری از انتشار محتوای غیرقانونی عنوان می‌شود. در ایران، فیلترینگ به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی سیاست‌گذاری فضای مجازی شناخته می‌شود که تأثیرات گسترده‌ای بر کاربران و جامعه دارد. در این پژوهش، فیلترینگ به‌عنوان متغیری کلیدی در ارزیابی عملکرد دولت بررسی می‌شود (Dimitriadis et al., 2021).

از منظر جهانی، فیلترینگ در کشورهای مختلف با شدت و اهداف متفاوتی اعمال می‌شود. در برخی کشورها، مانند چین، سیستم‌های فیلترینگ پیشرفته‌ای مانند «دیوار آتش بزرگ» برای کنترل کامل اینترنت استفاده می‌شود، در حالی که در کشورهای دموکراتیک، فیلترینگ معمولاً محدود به محتوای غیرقانونی مانند پورنوگرافی کودکان است. مقایسه این رویکردها با سیاست‌های فیلترینگ در ایران می‌تواند درک بهتری از نقاط قوت و ضعف این سیاست ارائه دهد. این پژوهش با تمرکز بر تعریف و ابعاد مختلف فیلترینگ، به دنبال تحلیل نقش آن در عملکرد دولت است. در نهایت، فیلترینگ به عنوان یک پدیده چندوجهی، نه تنها جنبه‌های فنی و قانونی، بلکه پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را در بر می‌گیرد. در ایران، این سیاست به دلیل تأثیرات گسترده بر کاربران و کسب‌وکارهای دیجیتال، به یکی از موضوعات بحث‌برانگیز تبدیل شده است (Blachnik and Kordos, 2020).

اثرات اقتصادی و اجتماعی فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی

فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در ایران تأثیرات قابل توجهی بر ابعاد اقتصادی و اجتماعی جامعه داشته است. از منظر اقتصادی، این سیاست به کسب‌وکارهای آنلاین، به‌ویژه آن‌هایی که به پلتفرم‌هایی مانند اینستاگرام و تلگرام وابسته‌اند، آسیب جدی وارد کرده است. بسیاری از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در ایران از شبکه‌های اجتماعی برای بازاریابی، فروش و ارتباط با مشتریان استفاده می‌کنند، و فیلترینگ این پلتفرم‌ها به کاهش درآمد، از دست دادن مشتریان و حتی تعطیلی برخی از این کسب‌وکارها منجر شده است. این پژوهش به بررسی این اثرات و ارتباط آن‌ها با عملکرد دولت می‌پردازد. از منظر اجتماعی، فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به کاهش ارتباطات اجتماعی و انزوای کاربران منجر شده است. این پلتفرم‌ها به عنوان فضایی برای تعاملات خانوادگی، دوستانه و حرفه‌ای عمل می‌کنند، و محدودیت دسترسی به آن‌ها می‌تواند به تضعیف پیوندهای اجتماعی منجر شود. در ایران، جایی که شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در حفظ ارتباطات در میان مهاجران و خانواده‌های پراکنده دارند، این تأثیرات به‌ویژه محسوس است. این پژوهش به تحلیل این پیامدها و تأثیر آن‌ها بر انسجام اجتماعی می‌پردازد (Mirzaei et al., 2021).

فیلترینگ همچنین به افزایش شکاف دیجیتال در جامعه منجر شده است. کاربران با منابع مالی یا دانش فنی محدود ممکن است نتوانند از ابزارهای دور زدن فیلتر استفاده کنند، که این موضوع به نابرابری در دسترسی به اطلاعات و فرصت‌ها منجر می‌شود. این نابرابری به‌ویژه در مناطق محروم یا میان گروه‌های کم‌درآمد مشهود است و می‌تواند به تشدید تبعیض اجتماعی منجر شود. این پژوهش به بررسی این شکاف و تأثیر آن بر عدالت اجتماعی می‌پردازد. از سوی دیگر، فیلترینگ می‌تواند به تغییر رفتارهای اجتماعی کاربران منجر شود. بسیاری از کاربران به پلتفرم‌های داخلی یا شبکه‌های کمتر شناخته‌شده مهاجرت کرده‌اند که ممکن است از نظر کیفیت، امنیت یا تنوع محتوا با پلتفرم‌های جهانی قابل مقایسه نباشند. این مهاجرت اجباری می‌تواند به کاهش کیفیت ارتباطات و دسترسی به اطلاعات منجر شود و همچنین به کاهش اعتماد عمومی به سیاست‌های دولت کمک کند. این پژوهش به تحلیل این تغییرات و پیامدهای آن می‌پردازد. در نهایت، اثرات اقتصادی و اجتماعی فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی نشان‌دهنده چالش‌های گسترده‌ای است که این سیاست برای جامعه ایجاد می‌کند. این تأثیرات نه تنها بر رفاه اقتصادی و اجتماعی کاربران تأثیر می‌گذارد، بلکه عملکرد دولت را در مدیریت فضای مجازی زیر سؤال می‌برد. این پژوهش با تمرکز بر این اثرات، به دنبال ارائه راهکارهایی برای کاهش پیامدهای منفی فیلترینگ است (Ren et al., 2025).

تعریف سیاست‌گذاری فضای مجازی

سیاست‌گذاری فضای مجازی به فرآیند طراحی، تدوین، اجرا و نظارت بر قوانین، مقررات و استراتژی‌هایی اشاره دارد که برای مدیریت و تنظیم محیط دیجیتال، از جمله اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های آنلاین، اعمال می‌شوند. این فرآیند شامل تعیین اهداف کلان، مانند حفظ امنیت سایبری، حمایت از حقوق دیجیتال، توسعه اقتصاد دیجیتال و حفاظت از ارزش‌های فرهنگی، و همچنین ایجاد ابزارها و مکانیزم‌هایی برای تحقق این اهداف است. در ایران، سیاست‌گذاری فضای مجازی تحت نظارت نهادهایی مانند شورای عالی فضای مجازی انجام می‌شود و به دلیل حساسیت‌های سیاسی و فرهنگی، یکی از حوزه‌های کلیدی دولت

محسوب می‌شود. این پژوهش با تمرکز بر این تعریف، به تحلیل نقش سیاست‌گذاری در فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی و ارزیابی عملکرد دولت می‌پردازد (Farhangi et al., 2019).

از منظر ساختاری، سیاست‌گذاری فضای مجازی نیازمند هماهنگی بین نهادهای مختلف، از جمله وزارت ارتباطات، قوه قضاییه، نیروهای امنیتی و سازمان‌های نظارتی است. این هماهنگی برای اطمینان از انسجام سیاست‌ها و جلوگیری از تصمیم‌گیری‌های متناقض ضروری است. در ایران، وجود نهادهای متعدد با اختیارات موازی، مانند کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه و شورای عالی فضای مجازی، گاهی به ناهماهنگی و تأخیر در اجرای سیاست‌ها منجر شده است. این پیچیدگی ساختاری بر کارایی سیاست‌گذاری تأثیر می‌گذارد و یکی از محورهای بررسی این پژوهش است (Hozour et al., 2022).

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۶۸ | صفحه

از منظر اجتماعی، سیاست‌گذاری فضای مجازی باید به نیازها و انتظارات شهروندان، به‌ویژه در زمینه دسترسی به اطلاعات، آزادی بیان و حریم خصوصی، پاسخ دهد. شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان بخش مهمی از فضای مجازی، نقش کلیدی در زندگی روزمره مردم دارند، و سیاست‌های محدودکننده، مانند فیلترینگ، می‌تواند به نارضایتی عمومی و کاهش اعتماد به دولت منجر شوند. در ایران، این موضوع به دلیل وابستگی گسترده جامعه به پلتفرم‌هایی مانند تلگرام و اینستاگرام، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. این پژوهش به تحلیل این تعاملات و تأثیر آن‌ها بر سیاست‌گذاری می‌پردازد. همچنین از منظر جهانی، سیاست‌گذاری فضای مجازی در کشورهای مختلف با رویکردهای متفاوتی انجام می‌شود. در کشورهای دموکراتیک، تأکید بر شفافیت، مشارکت عمومی و حفاظت از حقوق دیجیتال است، در حالی که در کشورهای متمرکز، مانند چین، کنترل شدید و نظارت گسترده اعمال می‌شود. ایران در میانه این طیف قرار دارد، جایی که تلاش برای کنترل فضای مجازی با چالش‌های ناشی از مقاومت کاربران و فناوری‌های جدید مواجه است. این پژوهش به مقایسه این رویکردها و درس‌هایی که می‌توان برای بهبود سیاست‌گذاری در ایران آموخت، می‌پردازد. در نهایت، تعریف سیاست‌گذاری فضای مجازی یک مفهوم چندوجهی است که جنبه‌های فنی، قانونی، اجتماعی و سیاسی را در بر می‌گیرد. در ایران، این سیاست‌گذاری به دلیل تأثیرات گسترده بر جامعه، اقتصاد و فرهنگ، به یکی از موضوعات بحث‌برانگیز تبدیل شده است (Farhangi et al., 2019).

نقش سیاست‌گذاری فضای مجازی در فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی

سیاست‌گذاری فضای مجازی در ایران نقش محوری در اعمال فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی ایفا می‌کند، زیرا این سیاست‌ها چارچوب‌های قانونی و اجرایی برای محدودسازی دسترسی به پلتفرم‌های دیجیتال را تعیین می‌کنند. فیلترینگ به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی سیاست‌گذاری، با اهدافی مانند حفظ امنیت ملی، حفاظت از ارزش‌های فرهنگی و کنترل جریان اطلاعات اعمال می‌شود. با این حال، این سیاست‌ها اغلب با انتقادات گسترده‌ای به دلیل تأثیرات منفی بر حقوق دیجیتال، اقتصاد و اعتماد عمومی مواجه شده‌اند. این پژوهش به بررسی این نقش و تأثیر آن بر عملکرد دولت در مدیریت فضای مجازی می‌پردازد. یکی از جنبه‌های کلیدی سیاست‌گذاری در فیلترینگ، تعیین معیارها و فرآیندهای تصمیم‌گیری برای مسدودسازی پلتفرم‌ها یا محتوا است. در ایران، کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه مسئول شناسایی و فیلتر کردن محتوای غیرقانونی است، اما فقدان شفافیت در این فرآیند و معیارهای مبهم، به تصمیم‌گیری‌های غیرمنسجم و انتقادات عمومی منجر شده است. برای مثال، مسدودسازی گسترده تلگرام در سال ۱۳۹۷ بدون ارائه دلایل روشن، به نارضایتی کاربران و کاهش اعتماد به سیاست‌های دولت کمک کرد. این پژوهش به تحلیل این فرآیندها و چالش‌های آن می‌پردازد (Dehghan and Askari, 2021).

سیاست‌گذاری فضای مجازی همچنین به ترویج پلتفرم‌های داخلی به‌عنوان جایگزینی برای شبکه‌های اجتماعی جهانی وابسته است. دولت ایران با اعمال فیلترینگ بر پلتفرم‌هایی مانند اینستاگرام و واتساپ، تلاش کرده است کاربران را به استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی مانند سروش یا بله سوق دهد. با این حال، کیفیت پایین این پلتفرم‌ها، نگرانی‌های امنیتی و مقاومت کاربران، این استراتژی را با شکست مواجه کرده است. این پژوهش به بررسی این سیاست و دلایل ناکامی آن در تحقق اهداف سیاست‌گذاری می‌پردازد. از منظر اجتماعی، سیاست‌گذاری فیلترینگ تأثیرات عمیقی بر رفتار کاربران و انسجام اجتماعی داشته است. محدودیت

دسترسی به شبکه‌های اجتماعی به افزایش استفاده از فیلترشکن‌ها، مهاجرت به پلتفرم‌های کمتر شناخته‌شده و کاهش دسترسی برابر به اطلاعات منجر شده است. این تغییرات نه تنها اهداف سیاست‌گذاری را تضعیف کرده، بلکه به شکاف دیجیتال و نارضایتی عمومی دامن زده است. این پژوهش به تحلیل این پیامدها و تأثیر آن‌ها بر کارایی سیاست‌های دولت می‌پردازد. در نهایت، نقش سیاست‌گذاری فضای مجازی در فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی، یک راهبرد پیچیده با نتایج دوگانه است. از یک سو، این سیاست‌ها به دولت امکان می‌دهند تا کنترل بیشتری بر فضای دیجیتال داشته باشد، و از سوی دیگر، به کاهش اعتماد عمومی، نقض حقوق دیجیتال و آسیب به اقتصاد دیجیتال منجر شده‌اند (Firoozabadi, 2017).

پیشینه پژوهش

عزیزی و همکاران (۱۴۰۳) توجیه‌پذیری اخلاقی فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در ایران را بررسی کردند. مطابق یافته‌های این پژوهش اکثریت مطلق مخاطبین، سیاست فیلترینگ را اخلاقی نمی‌دانند. مطابق نظر مخاطبین، فیلترینگ در محورهای ذیل با موازین اخلاقی در تعارض است: عدم توجیه و اقناع‌سازی مردم، تضییع حق فردی و کرامت انسانی، آسیب به منافع مردم، بی‌نتیجه و غیر کاربردی بودن، زمینه‌سازی تخلف و فساد، بی‌عدالتی در دسترسی به امکانات فضای مجازی، غیرمنصفانه بودن و تضعیف صداقت و شفافیت.

رضایی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی تأثیر فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اطلاع‌رسانی روابط عمومی‌ها (مطالعه موردی: روابط عمومی دستگاه‌های اجرایی استان‌های فارس و بوشهر) را مورد بررسی قرار دادند. از نتایج این پژوهش می‌توان به استفاده همزمان روابط عمومی‌ها از شبکه‌های اجتماعی ایرانی و شبکه‌های اجتماعی فیلتر شده برای اطلاع‌رسانی، خلأ بیشتر در تولید محتوا، تنوع‌بخشی و پویاتر شدن محتواهای تولید شده و کاهش مخاطبان روابط عمومی‌ها اشاره کرد. روابط عمومی‌ها از شیوه‌های جایگزین برای اطلاع‌رسانی خود استفاده می‌کنند و فیلترینگ آن‌ها را متوقف نمی‌کند.

سلیمی قلعه‌ئی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی اقدام به بررسی کارایی و اثربخشی پالایش محتوا (فیلترینگ) در سنج‌های تحلیل اقتصادی حقوق کردند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد اولاً پالایش محتوا با همه هزینه‌های بالایی که برای اجرای آن و در اثر اجرای آن به جامعه تحمیل شده است، منافع اندکی در بر داشته است، لذا کارایی لازم را ندارد. ثانیاً؛ به دلایل فنی و اجتماعی متعدد، فیلترینگ فاقد اثربخشی مورد انتظار و مطلوب است. نتیجه و نظریه این پژوهش آن است که تجدیدنظر در سیاست‌های پالایش محتوا به شیوه موجود و کاربست دیگر شیوه‌های پیشگیری از جرم در فضای سایبر ضرورت دارد.

میرزایی و همکاران (۱۴۰۰) بررسی رویکردهای حاکمیت قانون برای اعمال فیلترینگ در فضای مجازی با بحران‌ها و تهدیدهای اجتماعی را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که بین رویکردهای سنتی (حقوقی)، جدید یا غیرحقوقی و حقوقی بر مبنای فیلترینگ و اصلاح ساختار فنی اینترنت با کاهش بحران و تهدیدهای اجتماعی رابطه وجود دارد. به بیان دیگر، رویکردهای حقوقی و اعمال حاکمیت قانون در فضای مجازی چه از بعد زمانی و چه رویه‌ای سبب کاهش تنش و بحران‌های اجتماعی می‌شوند.

آل‌زمان^۱ (۲۰۲۴) در پژوهش خود به بررسی الگوها و روندهای جهانی سانسور شبکه‌های اجتماعی در ۷۶ کشور پرداخت. یافته‌ها نشان داد که فیلترینگ اغلب به عنوان ابزاری برای کنترل سیاسی و سرکوب صدای مخالفان استفاده می‌شود، اما به دلیل مقاومت کاربران (مانند استفاده از فیلترشکن) و ناکارآمدی فنی، اثربخشی محدودی دارد. همچنین، سانسور شبکه‌های اجتماعی به کاهش اعتماد عمومی و افزایش نارضایتی اجتماعی منجر شده است. این مطالعه بر ضرورت بازنگری در سیاست‌های فیلترینگ به دلیل هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی بالا تأکید کرد.

¹ Al-Zaman

کوین^۱ و همکاران (۲۰۲۴) تأثیر فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی بر شکل‌گیری حباب‌های فیلتر و قطب‌بندی سیاسی را بررسی کرد. نتایج نشان داد که فیلترینگ به تشدید قطب‌بندی و کاهش مواجهه با دیدگاه‌های متنوع منجر می‌شود، اما اثربخشی آن در کنترل اطلاعات به دلیل رفتارهای خودگزین محدود است. این مطالعه بر تأثیر منفی فیلترینگ بر گفتمان دموکراتیک و مقبولیت عمومی سیاست‌های دولتی تأکید کرد.

ارزیابی عملکرد

دولت در

خصوص ...

۷۰ | صفحه

گارسیا-آویلس^۲ و همکاران (۲۰۲۳) سیاست‌های شرکتی تیک‌تاک برای مقابله با اطلاعات نادرست در اروپا (۲۰۲۰-۲۰۲۳) را تحلیل کردند. یافته‌ها نشان داد که فیلترینگ محتوای نادرست توسط پلتفرم‌ها به دلیل پیچیدگی‌های فنی و فقدان شفافیت، اثربخشی محدودی دارد و مقبولیت عمومی آن پایین است. این پژوهش بر نیاز به همکاری بین پلتفرم‌ها و دولت‌ها برای بهبود سیاست‌های فیلترینگ تأکید کرد.

شلاگ^۳ (۲۰۲۳) در پژوهش قانون خدمات دیجیتال اتحادیه اروپا به عنوان چارچوبی برای تنظیم شبکه‌های اجتماعی بررسی کرد. نتایج نشان داد که سیاست‌های فیلترینگ در اروپا، که بر شفافیت و حفاظت از حقوق دیجیتال متمرکز است، مقبولیت عمومی بیشتری نسبت به رویکردهای کنترل‌محور دارد. با این حال، اجرای این سیاست‌ها به دلیل مقاومت شرکت‌های فناوری و پیچیدگی‌های قانونی با چالش‌هایی مواجه است.

سلاورریا و کاردوسو^۴ (۲۰۲۲) در پژوهش خود تأثیر فیلترینگ محتوای نادرست در پلتفرم‌های اجتماعی در اسپانیا را بررسی کرد. یافته‌ها نشان داد که فیلترینگ توسط پلتفرم‌ها به کاهش انتشار اطلاعات نادرست کمک کرده، اما به دلیل فقدان دسترسی محققان به داده‌های پلتفرم‌ها، ارزیابی دقیق اثربخشی آن دشوار است. این پژوهش بر نیاز به شفافیت بیشتر در سیاست‌های فیلترینگ تأکید کرد.

پاسکوئو^۵ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود موانع دسترسی محققان به داده‌های شبکه‌های اجتماعی برای مطالعه فیلترینگ اطلاعات نادرست را تحلیل کردند. نتایج نشان داد که سیاست‌های فیلترینگ پلتفرم‌ها اغلب بدون همکاری با محققان و بدون شفافیت اجرا می‌شود، که به کاهش مقبولیت عمومی و اثربخشی این سیاست‌ها منجر شده است. این مطالعه پیشنهاد داد که دسترسی به داده‌ها می‌تواند کارآمدی فیلترینگ را بهبود بخشد.

کیم و لو^۶ (۲۰۲۰) هم در پژوهش خود تأثیر فیلترینگ الگوریتمی شبکه‌های اجتماعی بر رفتار انتخابی کاربران را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که فیلترینگ محتوای سیاسی به تقویت حباب‌های فیلتر و کاهش تنوع اطلاعاتی منجر می‌شود، اما کاربران فعالانه از ابزارهایی برای دور زدن این محدودیت‌ها استفاده می‌کنند. این موضوع اثربخشی فیلترینگ را کاهش داده و مقبولیت آن را زیر سؤال برده است.

گروس و کوس-میچالسکا^۷ (۲۰۲۰) در پژوهش خود تأثیر فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی بر حمایت از کاندیداهای پوپولیست در انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا (۲۰۱۶) را بررسی کرد. نتایج نشان داد که فیلترینگ الگوریتمی به تقویت قطب‌بندی کمک کرده، اما تأثیر آن بر نتایج انتخابات محدود بوده است. این پژوهش بر ناکارآمدی فیلترینگ در کنترل گفتمان سیاسی و کاهش مقبولیت عمومی تأکید کرد.

¹ Quinn² García-Avilés³ Schlag⁴ Salaverría & Cardoso⁵ Pasquetto⁶ Kim & Lu⁷ Groshek & Koc-Michalska

فریمن^۱ و همکاران (۲۰۲۰) هم در پژوهشی تأثیر فیلترینگ اطلاعات نادرست در شبکه‌های اجتماعی بر دانش سیاسی کاربران در انتخابات آمریکا (۲۰۲۰) را تحلیل کردند. یافته‌ها نشان داد که فیلترینگ به کاهش انتشار اطلاعات نادرست کمک کرده، اما به دلیل اعتماد پایین کاربران به پلتفرم‌ها، مقبولیت عمومی آن محدود بوده است. این مطالعه بر نیاز به آموزش رسانه‌ای برای بهبود اثربخشی فیلترینگ تأکید کرد.

بخش^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود تأثیر فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی بر گفتمان دموکراتیک در کشورهای مختلف را بررسی کردند. نتایج نشان داد که فیلترینگ به کاهش تنوع دیدگاه‌ها و افزایش قطب‌بندی منجر شده، اما به دلیل مقاومت کاربران و ابزارهای دور زدن، اثربخشی آن پایین است. این پژوهش بر تأثیر منفی فیلترینگ بر اعتماد عمومی و نیاز به سیاست‌های شفاف‌تر تأکید کرد.

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهند که فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی در ایران و جهان با چالش‌های متعددی در کارآمدی، اثربخشی، و مقبولیت عمومی مواجه است. مطالعات فارسی عمدتاً بر ناکارآمدی اقتصادی، تعارض اخلاقی با ارزش‌هایی مانند شفافیت و کرامت انسانی، و تأثیرات محدود بر اطلاع‌رسانی روابط عمومی‌ها تمرکز دارند، و بر ضرورت بازنگری در سیاست‌های فیلترینگ به دلیل هزینه‌های بالای اجتماعی و اقتصادی تأکید می‌کنند. پژوهش‌های خارجی بیشتر بر اثرات بر قطب‌بندی سیاسی، کاهش تنوع اطلاعاتی، و نقض حقوق دیجیتال متمرکزند، و نشان می‌دهند که مقاومت کاربران (مانند استفاده از فیلترشکن)، فقدان شفافیت، و پیچیدگی‌های فنی، اثربخشی این سیاست‌ها را کاهش داده و اعتماد عمومی را تضعیف کرده است. هر دو دسته پژوهش بر نیاز به سیاست‌های شفاف‌تر، مشارکتی‌تر، و متناسب با نیازهای جامعه برای بهبود مدیریت فضای مجازی تأکید دارند، اگرچه پژوهش‌های خارجی بیشتر بر چارچوب‌های قانونی و دموکراتیک و پژوهش‌های فارسی بر پیامدهای اجتماعی و اقتصادی متمرکزند. در مقابل، نوآوری پژوهش حاضر با عنوان «ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی» رویکردی جامع‌تر دارد و بر سه محور اصلی کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی اقدامات دولت تمرکز می‌کند. نوآوری کلیدی این پژوهش در ارزیابی همه‌جانبه عملکرد دولت با در نظر گرفتن نه تنها جنبه‌های فنی و اقتصادی، بلکه مقبولیت اجتماعی و اثربخشی عملی سیاست‌ها در سطح کلان است، بدون محدود شدن به یک حوزه خاص مانند اخلاق، روابط عمومی یا حاکمیت قانون. این رویکرد یکپارچه، تحلیل حاضر را از نظر دامنه و عمق متمایز می‌کند و به بررسی تعادل بین اهداف دولت و پیامدهای اجتماعی و عملی فیلترینگ می‌پردازد.

روش‌شناسی پژوهش

در شکل ۱ پیاز پژوهش حاضر برای تبیین روش تحقیق بر حسب هدف، نوع داده‌ها و نحوه اجراء نشان داده شده است. نوع فلسفه پژوهشی که می‌تواند در ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به کار گرفته شود، فلسفه تفسیرگرایانه بود. این فلسفه بر پارادایم تفسیری و رویکردی ذهنی‌گرا استوار است. یعنی فرض می‌شود واقعیت عینی نیست و ذهنی بوده و به صورت اجتماعی ساخته می‌شود. این شیوه از اندیشه برای روش تحقیق کیفی کاربرد بسیار زیادی دارد. همچنین رویکرد پژوهش حاضر، رویکرد استقرایی بود. استدلال استقرایی یعنی رسیدن از جزء به کل و اساس فلسفه تجربی است. در این رویکرد فکر با استفاده از معلومات جزئی و برقراری ارتباط بین آنها حکم کلی را استنتاج می‌نماید.

¹ Freeman

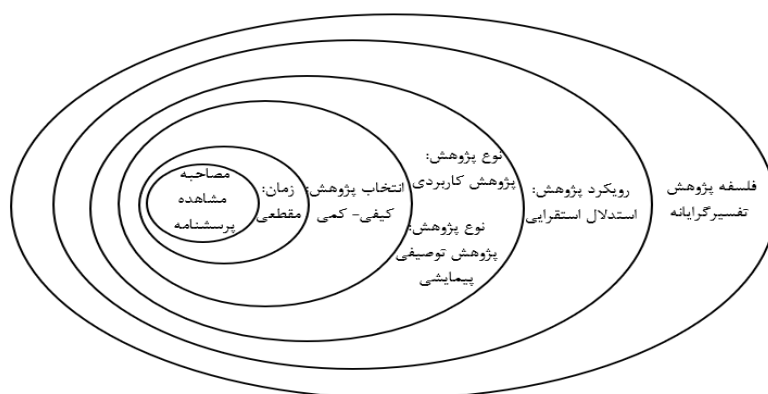
² Bakshy

همچنین بر اساس اهداف تبیین شده در پژوهش، این پژوهش در دسته پژوهش‌های کاربردی قرار گرفته است زیرا هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است که در این پژوهش ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی می‌باشد.

همچنین این پژوهش بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها، در دسته پژوهش‌های توصیفی - پیمایشی قرار گرفت زیرا این روش، روشی است برای به‌دست‌آوردن اطلاعاتی درباره دیدگاه‌ها، باورها، نظرات، رفتارها، انگیزه‌ها یا مشخصات گروهی از اعضای یک جامعه می‌باشد.

همچنین این پژوهش براساس ماهیت داده‌ها، در دسته پژوهش‌های آمیخته (کیفی و کمی) قرار دارد. روش کیفی از روش‌های توصیفی و تفسیری برای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها استفاده می‌کند. در این روش، داده‌ها به صورت کیفی و توصیفی جمع‌آوری می‌شوند، روش کیفی برای بهبود فهم و تفسیر پدیده‌ها، الگوها، عوامل و مفاهیم استفاده می‌شود. از روش کمی برای سطح‌بندی عوامل موجود استفاده شد.

از نوع بازه زمانی پژوهش، پژوهش حاضر مقطعی است زیرا برگردآوری داده‌ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع زمانی خاص دلالت دارد. همچنین ابزار گردآوری داده‌های پژوهش انجام مصاحبه، مشاهده و پرسشنامه است.

شکل ۱: پیاز پژوهش

روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش، استفاده از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است. مصاحبه نیمه‌ساختاریافته یکی از روش‌های رایج در پژوهش‌های کیفی است که در آن پژوهشگر از یک مجموعه سؤالات یا موضوعات از پیش تعیین شده به‌عنوان راهنما استفاده می‌کند، اما در طول مصاحبه انعطاف‌پذیری لازم برای تغییر یا گسترش سؤالات بر اساس پاسخ‌های مصاحبه‌شونده وجود دارد. این روش به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا درک عمیق‌تری از تجربیات، دیدگاه‌ها و احساسات شرکت‌کنندگان درباره موضوع تحقیق به دست آورد. برخلاف مصاحبه ساختاریافته که کاملاً بر اساس سؤالات ثابت پیش می‌رود، در مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، گفتگو به‌صورت پویا و تعاملی است و فضای بازتری برای بیان دیدگاه‌های شرکت‌کنندگان ایجاد می‌شود.

اجرای مصاحبه نیمه‌ساختاریافته در پژوهش حاضر با طراحی یک راهنمای مصاحبه آغاز شد که شامل سؤالات کلی و باز درباره موضوع تحقیق بود. این سؤالات به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که شرکت‌کنندگان بتوانند آزادانه دیدگاه‌ها و تجربیات خود را بیان کنند. در مرحله اجرا، ابتدا پژوهشگر با توضیح اهداف پژوهش و اطمینان از رضایت مصاحبه‌شونده، فضای دوستانه و اعتمادآمیزی ایجاد کرد. سپس، مصاحبه‌ها در محیطی آرام و مناسب (یا به‌صورت آنلاین در صورت لزوم) انجام گردید. در طول مصاحبه، پژوهشگر به پاسخ‌های مصاحبه‌شونده گوش داده و در صورت نیاز، با پرسیدن سؤالات تکمیلی یا جزئی‌تر، اطلاعات بیشتری جمع‌آوری شد.

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۷۲ | صفحه

تمامی مصاحبه‌ها با کسب اجازه از شرکت‌کنندگان ضبط شده و سپس برای تحلیل، به متن مکتوب تبدیل شد. این فرآیند به پژوهشگر کمک کرد تا دیدگاه‌های مختلف را بررسی کرده و به یافته‌های معنادار دست یابد.

جامعه آماری پژوهش حاضر در بخش کیفی شامل اساتید و خبرگان دانشگاهی در حوزه مدیریت و فناوری اطلاعات، مدیران دولتی در حوزه ارتباطات و کارشناسان و صاحب‌نظران در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات بود. نمونه‌گیری آماری این پژوهش به روش نمونه‌گیری غیرتصادفی از نوع هدفمند بود که در نهایت با تعداد ۱۵ نفر مصاحبه شد. در بخش کمی هم پرسشنامه به دست آمده از بخش کیفی در میان ۳۰ نفر از متخصصان توزیع شد.

برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته انجام شده، از روش تحلیل مضمون آتراید- استرلینگ استفاده شد.

برای اولویت‌بندی عوامل به دست آمده هم از روش مدلسازی ساختاری تفسیری (ISM) استفاده شد. این روش یک فرآیند یادگیری تعاملی است که در آن مجموعه‌ای از عناصر مختلف و به هم مرتبط در یک مدل نظام‌مند جامع ساختاردهی می‌شوند. این روش-شناسی به ایجاد و جهت دادن به روابط پیچیده میان عناصر یک سیستم کمک می‌نماید. یکی از اصلی‌ترین منطق‌های این روش آن است که همواره عناصری که در یک سیستم اثرگذاری بیشتری بر سایر عناصر دارند از اهمیت بالاتری برخوردارند. مدلی که با استفاده از این روش شناسی به دست می‌آید، ساختاری از یک مساله با موضوع پیچیده، یک سیستم یا حوزه مطالعاتی را نشان می‌دهد که الگویی به دقت طراحی شده می‌باشد. مراحل این روش عبارتند از:

مرحله اول: معیارها و یا عناصر مد نظر که در این پژوهش مرتبط با عوامل موثر به دست آمده است، لیست می‌شوند.

مرحله دوم: با استفاده از معیارها و یا متغیرهای شناسایی شده در مرحله اول، یک رابطه محتوایی میان آنها با توجه به هر جفت از معیارها تعریف می‌شود. رابطه محتوایی یعنی ارتباط مفهومی بین اجزای متشکل سیستم، به گونه‌ای که از نظر معنی و محتوا متناسب با اهداف سیستم باشد.

مرحله سوم: یک ماتریس ساختاری خود تعاملی^۱ (SSIM) برای عوامل به دست آمده در جهت ارتقای عملیات مقابله با آلودگی نفتی را نمایان می‌سازد.

مرحله چهارم: ماتریس دسترسی با استفاده از ماتریس ساختاری خود تعاملی توسعه داده می‌شود و این ماتریس به منظور تسری بودن بررسی می‌شود. تسری رابطه محتوایی یک فرضیه اساسی در مدلسازی ساختاری تفسیری می‌باشد. تسری یعنی اگر متغیر «الف» با متغیر «ب» در ارتباط باشد و متغیر «ب» با متغیر «ج» نیز مرتبط باشد، در نتیجه متغیر «الف» با متغیر «ج» نیز در ارتباط است.

مرحله پنجم: ماتریس دسترسی در مرحله چهارم، به سطوح مختلفی بخش‌بندی می‌شود.

مرحله ششم: بر اساس روابطی که در ماتریس دسترسی تعیین شده‌اند، یک گراف جهت‌دار رسم می‌شود و روابط تسری حذف می‌شوند.

مرحله هفتم: دیاگرام نهایی با استفاده از جایگزین کردن نام متغیرها با معیارها به جای گره‌ها به یک مدلسازی ساختاری تفسیری تبدیل می‌شود.

¹ Structural Self-Interaction Matrix

مرحله هشتم: مدلسازی ساختاری تفسیری که در مرحله ۷ توسعه داده شده مورد بازنگری قرار می‌گیرد تا از لحاظ محتوایی ناسازگاری نداشته باشد، در صورت وجود ناسازگاری اصلاحات مورد نیاز انجام می‌شود.

جهت درک بهتر مراحل پژوهش، خلاصه فرایند کار به شکل زیر ارائه شده است:

ارزیابی عملکرد

دولت در

خصوص ...

۷۴ | صفحه

شکل ۲: فرآیند پژوهش

یافته‌های پژوهش

در جدول ۱ مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در مطالعه که شامل میانگین سنی، میانگین سابقه کاری و تحصیلات حوزه موضوع مورد پژوهش می‌باشد، نشان داده شده است.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان مورد پرسش

ردیف	سمت	سن	میزان سابقه	تحصیلات	تخصص
۱	کارشناس فناوری اطلاعات	۴۳	۱۸	کارشناسی ارشد	فناوری اطلاعات

۲	کارشناس فناوری اطلاعات	۴۶	۲۰	کارشناسی ارشد	فناوری اطلاعات
۳	کارشناس فناوری اطلاعات	۴۲	۱۶	دکتری تخصصی	فناوری اطلاعات
۴	کارشناس فناوری اطلاعات	۴۱	۱۶	کارشناسی ارشد	فناوری اطلاعات
۵	کارشناس فناوری اطلاعات	۳۸	۱۵	کارشناسی ارشد	فناوری اطلاعات
۶	مدیر دولتی سابق	۶۳	۳۰	کارشناسی ارشد	مدیریت
۷	مدیر دولتی سابق	۶۵	۳۱	کارشناسی ارشد	مدیریت
۸	مدیر دولتی سابق	۶۰	۳۰	کارشناسی ارشد	مدیریت
۹	مدیر دولتی سابق	۵۹	۳۰	کارشناسی ارشد	مدیریت
۱۰	مدیر دولتی سابق	۵۸	۳۲	دکتری تخصصی	مدیریت
۱۱	عضو هیات علمی دانشگاه	۵۲	۱۶	دکتری تخصصی	ارتباطات و فناوری اطلاعات
۱۲	عضو هیات علمی دانشگاه	۵۳	۱۸	دکتری تخصصی	ارتباطات و فناوری اطلاعات
۱۳	عضو هیات علمی دانشگاه	۴۹	۱۴	دکتری تخصصی	ارتباطات و فناوری اطلاعات
۱۴	عضو هیات علمی دانشگاه	۴۰	۱۳	دکتری تخصصی	ارتباطات و فناوری اطلاعات
۱۵	عضو هیات علمی دانشگاه	۵۵	۲۳	دکتری تخصصی	ارتباطات و فناوری اطلاعات

میانگین سنی خبرگان ۵۰/۹۳ سال و میانگین سابقه‌کاری آنها ۲۱/۴۶ سال بود. از میان افراد مشارکت‌کننده در پژوهش حاضر ۷ نفر دارای مدرک دکتری تخصصی و ۸ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند.

نتایج بخش کیفی پژوهش

در جدول ۲ بخشی از متون مصاحبه‌شونده شماره ۱ گزارش گردیده است. لازم به ذکر می‌باشد که بخش‌های اصلی مصاحبه در جدول و تصویر ارائه شده از نرم‌افزار مکس کیودا ارائه شده است.

جدول ۲: بخشی از متون مصاحبه شونده شماره ۱

متن مصاحبه شماره ۱
"از دید بنده، کارآمدی فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به شدت وابسته به کیفیت و کفایت زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات است. وجود تجهیزات و نرم‌افزارهای پیشرفته برای فیلترینگ، سرعت و پایداری شبکه اینترنت، و ظرفیت مناسب سرورها و سیستم‌های پردازش داده، همگی به اجرای دقیق و بدون اختلال سیاست‌های فیلترینگ کمک می‌کنند. برای مثال، استفاده از نرم‌افزارهای به‌روز و تجهیزات باکیفیت امکان شناسایی و مسدودسازی محتوای هدف را با دقت بالا فراهم می‌کند، در حالی که شبکه‌ای پایدار و پرسرعت، تجربه کاربری را تحت تأثیر منفی قرار نمی‌دهد و از ایجاد نارضایتی عمومی جلوگیری می‌کند. همچنین، ظرفیت سرورها برای پردازش حجم بالای داده‌های ترافیکی شبکه، از بروز اختلالات فنی در فرآیند فیلترینگ جلوگیری کرده و کارآمدی آن را تضمین می‌کند. علاوه بر این، امنیت سایبری سیستم‌های فیلترینگ و دسترسی به متخصصان فنی نیز نقش کلیدی در کارآمدی این سیاست دارند. سیستم‌های فیلترینگ باید در برابر حملات سایبری مقاوم باشند تا از سوءاستفاده یا دور زدن توسط کاربران جلوگیری شود. به‌روزرسانی مستمر فناوری‌های مورد استفاده نیز به دولت امکان می‌دهد تا با پیشرفت‌های فناوریانه و روش‌های جدید دور زدن فیلترها همگام بماند. همچنین، وجود نیروی انسانی متخصص و آموزش‌دیده برای مدیریت و نگهداری این زیرساخت‌ها، از خطاهای اجرایی کاسته و کارآمدی فرآیند را تقویت می‌کند. این عوامل در مجموع تضمین می‌کنند که سیاست فیلترینگ به شکلی مؤثر و بدون نقص فنی اجرا شود و به اهداف تعیین‌شده دست یابد. همچنین اثربخشی سیاست فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی به میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای این سیاست بستگی دارد. تعریف دقیق اهداف، مانند کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب، و سنجش میزان موفقیت در تحقق این اهداف، پایه‌ای برای ارزیابی اثربخشی فراهم می‌کند. برای مثال، اگر هدف فیلترینگ کاهش دسترسی به محتوای غیراخلاقی یا مضر باشد، میزان کاهش واقعی این محتوا در فضای مجازی معیاری کلیدی برای اثربخشی است. همچنین، هماهنگی اهداف فیلترینگ با سیاست‌های کلان کشور، مانند حفظ امنیت ملی یا ارزش‌های فرهنگی، به دولت کمک می‌کند تا نتایج این سیاست را در چارچوبی منسجم و هدفمند ارزیابی کند. این هماهنگی از پراکندگی در اجرا جلوگیری کرده و اثربخشی را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، پایداری نتایج فیلترینگ در بلندمدت و تأثیر آن بر رفتار کاربران از دیگر عوامل مؤثر بر اثربخشی هستند. برای مثال، تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای کاربران یا کاهش استفاده از محتوای فیلترشده نشان‌دهنده موفقیت سیاست است. دریافت بازخورد از نهادهای نظارتی و کاربران نیز به شناسایی نقاط ضعف و قوت سیاست کمک می‌کند و امکان اصلاح و بهبود آن را فراهم می‌سازد. این بازخوردها می‌توانند شامل نظرات کاربران درباره تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات یا کارایی جایگزین‌های داخلی باشند. در مجموع، این عوامل به دولت امکان می‌دهند تا اثربخشی فیلترینگ را به‌صورت دقیق و مبتنی بر داده‌های واقعی ارزیابی کرده و سیاست‌گذاری مؤثرتری را دنبال کند."

مضامین سازمان‌دهنده سطح میانی تحلیل در روش آتراید-استرلینگ هستند که از ترکیب و سازمان‌دهی مضامین پایه به‌دست می‌آیند. سازوکار استخراج آنها شامل خوشه‌بندی مضامین پایه مرتبط و بازنگری مستمر داده‌ها برای اطمینان از انسجام و هم‌راستایی

با اهداف پژوهش است. پژوهشگر در این مرحله به دنبال ایجاد یک ساختار مفهومی است که مضامین پایه را در گروه‌های معنادار سازمان‌دهی کند. در جدول ۳ مضامین سازمان‌دهنده که مبتنی بر مضامین پایه هستند، گزارش گردیده است.

جدول ۳: مضامین سازمان‌دهنده

ردیف	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	ارزیابی عملکرد دولت در خصوص ... ۷۶ صفحه
۱	زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات	کیفیت تجهیزات و نرم‌افزارهای فیلترینگ سرعت و پایداری زیرساخت‌های شبکه اینترنت ظرفیت سرورها و سیستم‌های پردازش داده به‌روزرسانی فناوری‌های مورد استفاده در فیلترینگ امنیت سایبری سیستم‌های فیلترینگ دسترسی به متخصصان فنی و کارشناسان فناوری اطلاعات	
۲	هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم	وضوح و یکپارچگی سیاست‌های ابلاغی همکاری بین وزارتخانه‌ها و نهادهای مرتبط وجود مکانیزم‌های هماهنگی بین‌سازمانی شفافیت در تقسیم وظایف بین نهادها نظارت متمرکز بر اجرای سیاست‌ها به‌روزرسانی سیاست‌ها بر اساس نیازهای جدید	
۳	تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا	بودجه اختصاص‌یافته به زیرساخت‌های فیلترینگ تأمین نیروی انسانی متخصص و آموزش‌دیده تخصیص منابع برای نگهداری و به‌روزرسانی سیستم‌ها سرمایه‌گذاری در فناوری‌های پیشرفته فیلترینگ مدیریت کارآمد منابع مالی پروژه‌ها برنامه‌ریزی برای تأمین منابع در بلندمدت	
۴	نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ	پایش منظم عملکرد سیستم‌های فیلترینگ به‌روزرسانی نرم‌افزارها و فناوری‌های فیلترینگ ارزیابی دوره‌ای اثربخشی ابزارهای فیلترینگ شناسایی و رفع نقص‌های فنی سیستم‌ها تطبیق ابزارها با تغییرات پلتفرم‌های اجتماعی آموزش مستمر پرسنل برای استفاده از ابزارهای جدید	
۵	کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ	وضوح و جامعیت قوانین فیلترینگ انطباق قوانین با استانداردهای بین‌المللی به‌روزرسانی قوانین متناسب با فناوری‌های جدید قابلیت اجرایی و عملیاتی قوانین هماهنگی قوانین با سیاست‌های کلان کشور نظارت بر اجرای صحیح قوانین	
۶	همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت	مشارکت شرکت‌های اینترنتی در اجرای فیلترینگ قراردادهای شفاف با ارائه‌دهندگان خدمات اینترنت هماهنگی فنی با بخش خصوصی ارائه مشوق‌های مالی به شرکت‌های همکار نظارت بر عملکرد شرکت‌های اینترنتی اشتراک دانش و فناوری با بخش خصوصی	
۷	آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ	برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی ارتقای دانش فنی کارکنان فیلترینگ آگاهی‌بخشی درباره اهداف سیاست‌های فیلترینگ آموزش استفاده از ابزارهای جدید فیلترینگ ارزیابی مستمر مهارت‌های کارکنان ایجاد انگیزه و حمایت از مجریان سیاست‌ها	
۸	میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ	تعریف دقیق اهداف فیلترینگ	

	سنجش میزان کاهش محتوای هدف‌گذاری شده ارزیابی تأثیر بر رفتار کاربران میزان پایداری نتایج فیلترینگ در بلندمدت هماهنگی اهداف با سیاست‌های کلان کشور بازخورد از نهادهای نظارتی و کاربران	
۹	تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب شناسایی و مسدودسازی محتوای غیرقانونی کاهش دسترسی به محتوای نامناسب یا مضر پایش مستمر محتوای شبکه‌های اجتماعی ارزیابی میزان موفقیت در حذف محتوای هدف تأثیر بر کاهش جرایم سایبری مرتبط همکاری با نهادهای قضایی برای اجرای فیلترینگ	
۱۰	سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر میزان استفاده از VPNها و ابزارهای مشابه دسترسی به ابزارهای دور زدن فیلتر در بازار دیجیتال آگاهی کاربران از روش‌های دور زدن فیلتر توانایی دولت در شناسایی و مسدودسازی ابزارهای دور زدن به‌روزرسانی فناوری‌های فیلترینگ برای مقابله با VPNها همکاری بین‌المللی برای محدودسازی ابزارهای دور زدن	
۱۱	تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای تغییر در انتخاب پلتفرم‌های مورد استفاده کاربران کاهش استفاده از شبکه‌های اجتماعی فیلترشده افزایش استفاده از پلتفرم‌های داخلی تأثیر بر زمان صرف‌شده در شبکه‌های اجتماعی تغییر در نوع محتوای مصرفی کاربران واکنش کاربران به محدودیت‌های اعمال‌شده	
۱۲	میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها کاهش تهدیدات سایبری مرتبط با محتوای غیرمجاز حفاظت از داده‌های شخصی کاربران جلوگیری از نشر اطلاعات حساس دولتی تقویت امنیت زیرساخت‌های دیجیتال کشور کاهش جرایم سایبری مرتبط با شبکه‌های اجتماعی پایش تهدیدات سایبری جدید	
۱۳	هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی ملی هماهنگی با سیاست‌های اجتماعی دولت توجه به هنجارهای مذهبی در فیلترینگ تطبیق با انتظارات گروه‌های اجتماعی حمایت از تولید محتوای بومی تقویت هویت فرهنگی در فضای دیجیتال	
۱۴	ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال تأثیر بر درآمد کسب‌وکارهای آنلاین تغییر در مدل‌های کسب‌وکار دیجیتال اثر بر اشتغال در بخش فناوری اطلاعات تأثیر بر سرمایه‌گذاری در پلتفرم‌های داخلی کاهش یا افزایش هزینه‌های عملیاتی کسب‌وکارها ارزیابی تأثیر بر بازار تبلیغات دیجیتال	
۱۵	میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ اطلاع‌رسانی شفاف درباره اهداف فیلترینگ استفاده از رسانه‌های عمومی برای آگاهی‌بخشی تعامل با گروه‌های اجتماعی و نخبگان ارائه دلایل منطقی و قابل‌فهم برای فیلترینگ پاسخگویی به سؤالات و ابهامات عمومی انتشار گزارش‌های رسمی از نتایج فیلترینگ	
۱۶	شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ انتشار بیانیه‌های رسمی درباره سیاست‌های فیلترینگ برگزاری جلسات عمومی یا رسانه‌ای برای توضیح سیاست‌ها	

ارائه اطلاعات شفاف درباره دلایل فیلترینگ پاسخگویی به انتقادات و سؤالات عمومی استفاده از کانال‌های ارتباطی متنوع برای اطلاع‌رسانی انتشار گزارش‌های دوره‌ای از نتایج و اثرات فیلترینگ		
محدودیت دسترسی به اطلاعات عمومی و علمی تأثیر بر فعالیت‌های حرفه‌ای و آموزشی کاربران ادراک عمومی از نقض آزادی بیان تأثیر بر فعالیت‌های رسانه‌ای و روزنامه‌نگاری دسترسی به منابع اطلاعاتی جایگزین واکنش‌های اجتماعی به محدودیت‌های ایجادشده	تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان	۱۷
شفافیت عملکرد نهادهای مجری فیلترینگ پاسخگویی نهادهای به انتقادات عمومی سابقه مثبت نهادهای در اجرای سیاست‌ها ادراک عمومی از عدالت در اجرای فیلترینگ تعامل نهادهای با جامعه و رسانه‌ها انتشار گزارش‌های عملکرد نهادهای مجری	سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ	۱۸
تأثیر بر درآمد کاربران فعال در شبکه‌های اجتماعی محدودیت در دسترسی به بازارهای دیجیتال اثر بر کسب‌وکارهای کوچک و خانگی تغییر در فرصت‌های شغلی آنلاین تأثیر بر فعالیت‌های بازاریابی دیجیتال واکنش کاربران به محدودیت‌های اقتصادی ایجادشده	تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به شبکه‌های اجتماعی	۱۹
همسویی فیلترینگ با ارزش‌های مذهبی توجه به هنجارهای اجتماعی در سیاست‌گذاری انطباق با انتظارات فرهنگی جامعه تأثیر بر حفظ هویت ملی در فضای مجازی پذیرش فیلترینگ توسط گروه‌های اجتماعی توجه به تنوع فرهنگی در اجرای فیلترینگ	میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه	۲۰
کیفیت فنی پلتفرم‌های داخلی قابلیت رقابت با پلتفرم‌های خارجی دسترسی‌پذیری و سهولت استفاده از جایگزین‌ها تنوع خدمات ارائه‌شده در پلتفرم‌های داخلی امنیت و حریم خصوصی در پلتفرم‌های داخلی پذیرش عمومی پلتفرم‌های داخلی	کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی	۲۱
برگزاری جلسات نظرخواهی با گروه‌های اجتماعی مشارکت نخبگان در فرآیند سیاست‌گذاری دریافت بازخورد از کاربران شبکه‌های اجتماعی توجه به نظرات جامعه در اصلاح سیاست‌ها ایجاد کانال‌های ارتباطی برای مشارکت عمومی انتشار نتایج نظرخواهی و تأثیر آن بر تصمیمات	میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ	۲۲

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۷۸ | صفحه

مضامین فراگیر بالاترین سطح تحلیل در روش اتراید-استرلینگ هستند که از تلفیق و تفسیر مضامین سازمان‌دهنده به‌دست می‌آیند. مکانیسم استخراج آنها شامل بررسی مضامین سازمان‌دهنده و شناسایی ایده‌های محوری است که تمام داده‌ها را به‌صورت یکپارچه توضیح می‌دهند. این فرآیند اغلب با استفاده از شبکه‌های مضمونی انجام می‌شود که روابط میان مضامین را به‌صورت بصری نمایش می‌دهد. در جدول ۴ مضامین فراگیر، گزارش شده است.

جدل ۴: مضامین فراگیر

ردیف	هدف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده
۱	ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی	کارآمد بودن	زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات
۲			هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم
۳			تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا
۴			نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ
۵			کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ
۶			همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت
۷			آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ
۸		اثربخش بودن	میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ
۹			تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب
۱۰			سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر
۱۱			تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای
۱۲			میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها
۱۳			هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور
۱۴			ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال
۱۵		مقبولیت عمومی	میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ
۱۶			شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ
۱۷			تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان
۱۸			سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ
۱۹			تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به شبکه‌های اجتماعی
۲۰			میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه
۲۱			کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی
۲۲			میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ

اعتبارسنجی نتایج پژوهش

به منظور اعتبارسنجی پژوهش کیفی از استراتژی هشت مرحله‌ای کرسول استفاده شد. بررسی‌های انجام شده بر اساس مراحل بیان شده نشان داد که یافته‌های این مصاحبه از اعتبار لازم برخوردار هستند. در این پژوهش مطابق مرحله یک ابتدا به مصاحبه‌ها به دقت گوش داده شد و کدهای مختلفی که توسط خبرگان از مصاحبه‌های انجام شده به دست آمده بود، دسته‌بندی گردید. سپس مطابق مرحله دوم، کدهای هر یک از مصاحبه‌ها استخراج گردید و صحت و سقم آنها از طریق مشورت با خبره مورد مصاحبه مورد بررسی قرار گرفت و مطابق مرحله سوم با ارائه توصیفات مربوط به هر کد برای فرد مصاحبه شده بیان شد. در مرحله چهارم، با مشخص شدن کدها و دریافت صحت آنها از سوی خبرگان، بازبینی مجدد کدها از طرف محقق برای بررسی سوگیری کدها انجام گردید که نتیجه آن عدم وجود هرگونه سوگیری در کدها بود. در مرحله پنجم، کدهای به دست آمده در مورد ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی برپایه سه نقش کارآمدی، اثربخشی و مقبولیت عمومی به دست آمده از مصاحبه‌ها، دسته‌بندی شد. مطابق مرحله ششم، هفتم و هشتم کدهای به دست آمده از ده مصاحبه‌های انجام شده که با ۳ تن از اساتید دانشگاه و ۳ تن از کارشناسان حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات مطرح شد و نظر آنها تایید وجود چنین گزاره‌هایی در ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی بود.

اولویت‌بندی عوامل به دست آمده

پس از تشکیل ماتریس دسترسی اولیه با دخیل کردن انتقال‌پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می‌شود تا ماتریس دسترسی اولیه سازگار شود. بدین صورت که اگر (i,j) با هم در ارتباط باشند و نیز (j,k) با هم رابطه داشته باشند، آنگاه (i,k) با هم در ارتباط هستند. انتقال‌پذیری روابط مفهومی بین متغیرها در مدل‌سازی ساختاری تفسیری یک فرض مبنایی بوده و بیانگر این است که در صورتی که متغیر A بر متغیر B تأثیر داشته باشد و متغیر B بر متغیر C تأثیر گذارد، A بر C تأثیر می‌گذارد.

در این مرحله تمام روابط ثانویه بین متغیرها بررسی می‌شود و ماتریس دسترسی نهایی مطابق جدول ۵ به دست آمده است. در این ماتریس قدرت نفوذ و میزان وابستگی هر متغیر نشان داده شده است. قدرت نفوذ هر متغیر عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی (شامل خودش) که می‌تواند در ایجاد آنها نقش داشته باشد. میزان وابستگی عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی که موجب ایجاد متغیر یاد شده می‌شوند.

جدول ۵: ماتریس دسترسی نهایی

فترت نفوذ	A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V																						
	V	U	T	S	R	Q	P	O	N	M	L	K	J	I	H	G	F	E	D	C	B	A	
13	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	A
14	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	B
14	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	C
13	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	0	1	D
13	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	E
9	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	F
14	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	G
15	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	H
16	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	I
14	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	J
14	1	0	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0	1	K
11	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	L
13	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0	M
14	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	N
13	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	O
10	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	P
14	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	Q
15	0	0	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	R
15	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	S
15	0	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	T
9	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	U
16	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	V
	1 3	1 3	1 2	1 5	1 1	1 1	1 2	1 3	1 5	1 2	1 5	1 6	1 5	1 6	1 7	1 3	1 2	1 3	1 3	1 2	9	1 6	قدرت وابس تگی

ارزیابی عملکرد

دولت در

خصوص ...

۸۰ | صفحه

ماتریس دسترسی نهایی باید به سطوح مختلف دسته‌بندی شود. برای تعیین سطح متغیرها در مدل نهایی به ازای هر کدام از آنها سه مجموعه خروجی، ورودی و مشترک تشکیل می‌شود. در نخستین جدول عوامل یا متغیرهای که اشتراک مجموعه خروجی و ورودی آن یکی است، در فرآیند سلسله مراتبی به عنوان مجموعه مشترک محسوب می‌شوند، به طوری که این متغیرها در ایجاد هیچ متغیر دیگری مؤثر نیستند. آن متغیرها پس از شناسایی بالاترین سطح از فهرست سایر متغیرها کنار گذاشته می‌شود. این تکرارها تا مشخص شدن سطح همه متغیرها ادامه می‌یابد. به عبارتی دیگر، برای تعیین سطح عوامل در مدل نهایی به ازای هر یک از آنها به مجموعه دسترسی پیش‌نیاز و اشتراک تعیین می‌شود. مجموعه دسترسی، علاوه بر خود عامل، شامل مجموعه عواملی است که عامل مورد بررسی به آنها منتهی می‌شود. مجموعه پیش‌نیاز (مقدم) علاوه بر خود عامل، شامل مجموعه عواملی است که به عامل مورد بررسی منتهی می‌شود و مجموعه اشتراک شامل اشتراک ۲ مجموعه دسترسی و پیش‌نیاز است. در نتیجه باید بیان داشت که سطح‌بندی عوامل براساس نفوذ اشتراکی آنها انجام گرفته است. نتیجه سطح‌بندی متغیرهای پژوهش در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶: سطح‌بندی متغیرهای مورد بررسی در پژوهش

ردیف	عوامل	دسترسی	پیش‌نیاز	اشتراک	نفوذ اشتراکی	وابستگی اشتراکی	سطح
۱	زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات	۱۱، ۹، ۵، ۳، ۱، ۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۲، ۲۲، ۱۷	۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۱۸، ۱۷، ۱۵، ۱۴	۹، ۵، ۳، ۱، ۱۵، ۱۲، ۱۱، ۱۷	۱۰۹	۱۱۳	اول
۲	هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم	۷، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۱۳، ۱۲، ۱۰، ۹، ۸، ۲۰، ۱۴	۱۷، ۱۴، ۹، ۸، ۷، ۲، ۲۰	۹، ۱۴، ۸، ۷، ۲، ۲۰	۷۴	۶۶	دوم
۳	تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا	۱۱، ۹، ۵، ۳، ۱، ۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۲، ۲۱	۹، ۸، ۷، ۳، ۲، ۱، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۴	۹، ۸، ۳، ۱، ۱۸، ۱۶، ۳، ۱	۴۳	۴۹	سوم
۴	نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ	۱۰، ۸، ۷، ۵، ۴، ۱، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۸	۹، ۸، ۵، ۴، ۳، ۲، ۲۰، ۱۴، ۱۳، ۱۰	۱۰، ۸، ۵، ۴، ۱۴، ۱۳	۶۸	۶۸	دوم
۵	کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ	۱۰، ۹، ۸، ۵، ۴، ۱، ۲۰، ۱۶، ۱۵، ۱۱	۹، ۷، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۱۷	۱۱، ۹، ۵، ۴، ۱۵	۶۹	۷۳	دوم
۶	همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت	۱۴، ۹، ۸، ۷، ۶، ۱، ۲۲، ۱۵	۱۱، ۱۰، ۹، ۶، ۳، ۱، ۲۰، ۱۵، ۱۳	۱۵، ۹، ۶، ۱	۴۴	۴۸	سوم
۷	آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ	۹، ۷، ۵، ۳، ۲، ۱، ۱۷، ۱۵، ۱۳، ۱۱، ۲۲	۱۱، ۹، ۷، ۶، ۴، ۲، ۱۸، ۱۶، ۱۵، ۱۳	۱۱، ۹، ۷، ۲، ۱۸، ۱۵، ۱۳	۶۲	۵۴	دوم
۸	میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ	۹، ۸، ۴، ۳، ۲، ۱، ۱۴، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۲۲، ۱۶، ۱۵	۹، ۸، ۶، ۵، ۴، ۲، ۱۴، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۱۸، ۱۶، ۱۵	۱۰، ۹، ۸، ۴، ۲، ۱۴، ۱۲، ۱۱، ۱۸، ۱۶، ۱۵	۱۲۶	۱۲۳	اول
۹	تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب	۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۱۴، ۱۱، ۹، ۸، ۷، ۱۸، ۱۶	۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۲، ۱، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۰، ۱۷، ۱۶	۸، ۷، ۵، ۲، ۱، ۱۶، ۱۴، ۹	۱۱۰	۱۱۲	اول
۱۰	سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر	۱۰، ۹، ۸، ۶، ۴، ۱، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۷، ۱۶	۱۱، ۱۰، ۸، ۵، ۴، ۲، ۱۷، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۸	۱۱، ۱۰، ۸، ۴، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۷	۷۰	۷۹	دوم

ردیف	عوامل	دسترسی	پیش نیاز	اشتراک	نفوذ اشتراکی	وابستگی اشتراکی	سطح
۱۱	تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۷	۱۰۱	۱۰۶	اول
۱۲	میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸	۷۹	۸۷	دوم
۱۳	هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸	۶۴	۶۳	دوم
۱۴	ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۷	۹۶	۹۲	دوم
۱۵	میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸	۶۳	۶۷	دوم
۱۶	شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷	۵۵	۵۹	دوم
۱۷	تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷	۳۴	۳۸	سوم
۱۸	سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷	۸۱	۷۸	دوم
۱۹	تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به شبکه‌های اجتماعی	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۸۰	۶۰	دوم
۲۰	میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲	۷۵	۶۵	دوم
۲۱	کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۸۲	۷۲	اول
۲۲	میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲	۸۰	۶۹	سوم

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...
۸۲ | صفحه

دسته‌بندی متغیرها بر اساس سطوح به دست آمده

با استفاده از نتایج به دست آمده از سطح‌بندی متغیرهای پژوهش، می‌توان مدل ساختاری مورد نظر مسئله را از روی ماتریس دریافتی نهایی ایجاد کرد. اگر بین متغیر ۱ و متغیر ۲ ارتباط وجود داشته باشد، آن به وسیله یک پیکان جهت‌دار نشان داده می‌شود. دیگرام نهایی ایجاد شده با حذف حالت‌های تعدی و با استفاده از بخش تعیین سطوح به دست می‌آید که در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷: سطح‌بندی عوامل موثر با هدف ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی

ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی			سطح‌بندی
تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای	تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب	زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات	سطح اول
کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی		میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ	
کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ	نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ	هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم	سطح دوم
میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها	سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر	آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ	
میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه		تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به شبکه‌های اجتماعی	
میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ	ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال	هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور	
شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ			
سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ			سطح سوم
تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان	همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت	تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا	
میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ			

ارائه مدل براساس تحلیل MICMAC

هدف از این تجزیه و تحلیل، تشخیص و تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی متغیرها است. پس از تعیین قدرت نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی، می‌توان تمامی عوامل را در خوشه‌های ۴گانه روش ماتریس اثر ضرب ارجاع متقابل کاربردی قرار داد. روی ماتریس مورد نظر، روش ماتریس اثر ضرب ارجاع متقابل کاربردی نقاط مرزی معمولاً یک واحد بزرگ‌تر از میانگین تعداد عوامل هستند. در این تحلیل متغیرها به چهار دسته کلی تقسیم می‌شوند. دسته اول شامل متغیرهای خودمختار می‌باشند. این دسته از عوامل نیروی وابستگی ضعیف و همچنین نیروی نفوذ ضعیفی دارند. عواملی که در این دسته قرار می‌گیرند، تقریباً به صورت جدا از کل سیستم عمل می‌کنند. این عوامل اثر چندانی روی سایر عوامل ندارند. در واقع ارتباطات این عوامل با دیگر عوامل بسیار محدود و ناچیز است. دسته دوم شامل متغیرهای وابسته است که نیروی نفوذ ضعیفی دارند، با این وجود از نیروی وابستگی بالاتری نسبت به سایر عوامل برخوردارند. دسته سوم شامل متغیرهای پیوندی است که از نیروی نفوذ قوی و همچنین نیروی وابستگی قدرتمندی برخوردارند. دسته چهارم متغیرهای مستقل است که نیروی نفوذ قوی دارند، اما نیروی وابستگی آنها ضعیف است، که در واقع متغیرهای کلیدی هستند و با ایجاد تغییر در آنها می‌توان بر بقیه متغیرها تأثیر گذاشت. پس از تعیین قدرت نفوذ و قدرت وابستگی عوامل، می‌توان تمامی عوامل را در یکی از خوشه‌های چهارگانه روش MICMAC قرار داد. در جدول ۸ مقادیر وابستگی و قدرت نفوذ برای متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

جدول ۸: مقادیر وابستگی و قدرت نفوذ متغیرهای (عوامل) پژوهش

ردیف	متغیر (عامل)	میزان وابستگی	قدرت نفوذ
------	--------------	---------------	-----------

۱۳	۱۶	زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات	A
۱۴	۹	هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم	B
۱۴	۱۲	تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا	C
۱۳	۱۳	نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ	D
۱۳	۱۳	کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ	E
۹	۱۲	همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت	F
۱۴	۱۳	آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ	G
۱۵	۱۷	میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ	H
۱۶	۱۶	تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب	I
۱۴	۱۵	سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر	J
۱۴	۱۶	تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای	K
۱۱	۱۵	میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها	L
۱۳	۱۲	هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور	M
۱۴	۱۵	ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال	N
۱۳	۱۳	میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ	O
۱۰	۱۲	شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ	P
۱۴	۱۱	تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان	Q
۱۵	۱۱	سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ	R
۱۵	۱۵	تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به شبکه‌های اجتماعی	S
۱۵	۱۲	میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه	T
۹	۱۳	کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی	U
۱۶	۱۳	میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ	V

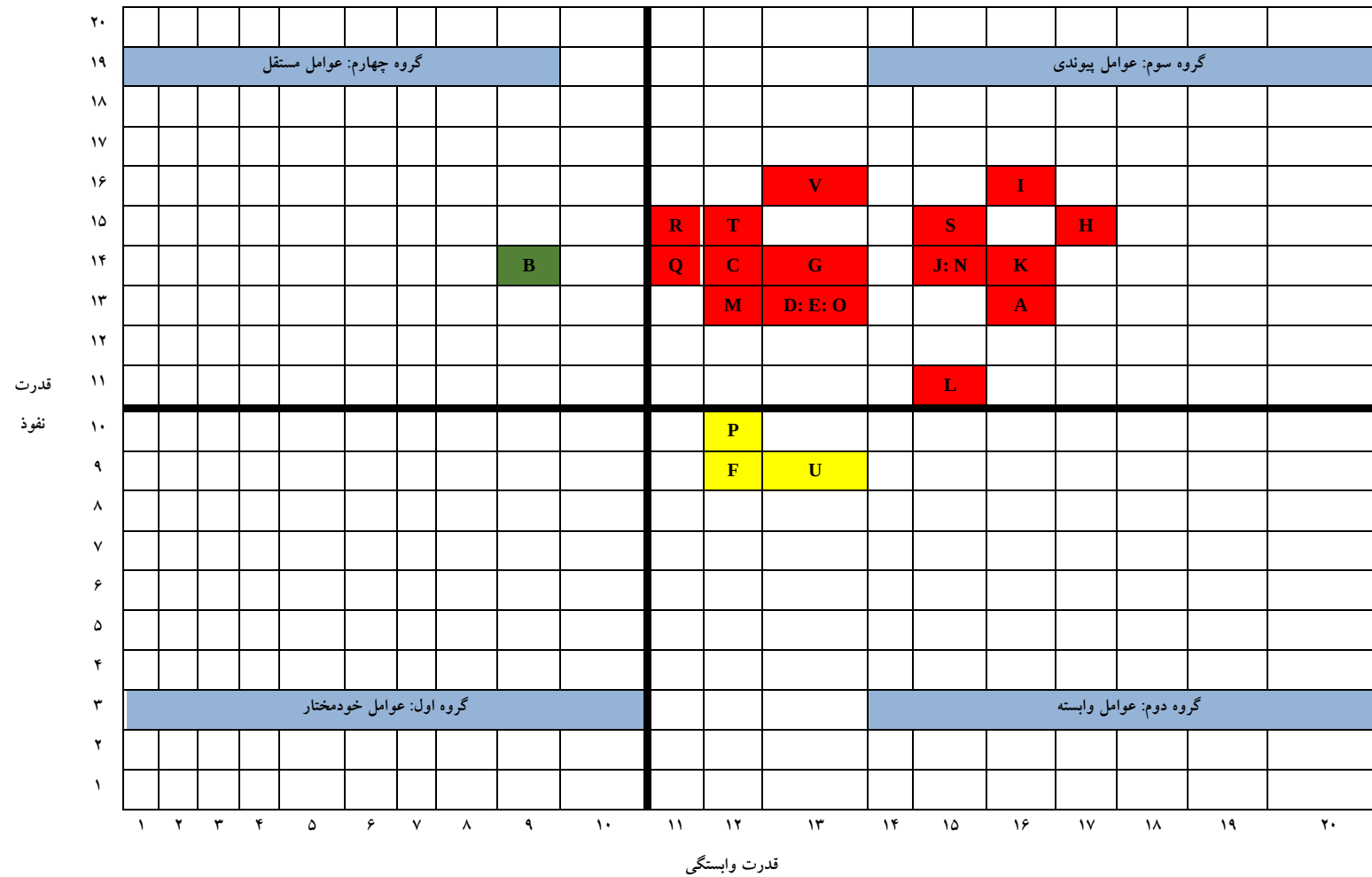
ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...
۸۴ | صفحه

در شکل ۳ نمودار MICMAC مربوط به عوامل ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی نشان داده شده است.

مطابق با نتایج، هیچ عاملی در گروه عوامل خودمختار قرار ندارند.

سه عامل از میان عوامل مورد بررسی در گروه عوامل وابسته قرار می‌گیرند. عوامل همکاری با بخش خصوصی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنت، شفافیت دولت در اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌های فیلترینگ و کیفیت جایگزین‌های داخلی ارائه‌شده برای شبکه‌های اجتماعی در این دسته قرار دارند. این عوامل نسبت به سایر عوامل از قدرت نفوذ کمتری برخوردارند ولی قدرت وابستگی نسبتاً مناسبی دارند. این دو عامل در واقع برای لحاظ شدن در ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی نیاز به سایر عوامل دارند و نمی‌توان به صورت مستقل آنها را بررسی کرد.

در بررسی عوامل پیوندی مشخص گردید که عوامل زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات، تخصیص منابع مالی و انسانی کافی برای اجرا، نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ، کیفیت قوانین و مقررات مرتبط با فیلترینگ، آموزش و آگاهی‌بخشی به کارکنان و مجریان سیاست‌های فیلترینگ، میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده برای فیلترینگ، تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب، سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر، تأثیر بر رفتار کاربران و تغییر الگوهای مصرف رسانه‌ای، میزان تأثیرگذاری بر امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها، هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشور، ارزیابی تأثیرات اقتصادی بر کسب‌وکارهای دیجیتال، میزان آگاهی و درک عمومی از دلایل فیلترینگ، تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان، سطح اعتماد عمومی به نهادهای مجری فیلترینگ، تأثیر بر کسب‌وکارها و معیشت کاربران وابسته به

شکل ۳: نمودار MICMAC مربوط به عوامل ارزیابی عملکرد دولت در خصوص فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی، میزان انطباق فیلترینگ با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه، میزان مشارکت و نظرخواهی از جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری فیلترینگ در این دسته قرار دارند. این متغیرها از قدرت نفوذ و وابستگی نسبتاً بالایی برخوردارند. همانگونه که پیش‌تر بیان شد این عوامل کاملاً بر یکدیگر تأثیرگذار هستند و این عوامل یا خود نتیجه سایر عوامل هستند یا سایر عوامل از مجموع عوامل باقی به دست می‌آیند.

از میان عوامل مورد بررسی، عامل هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم در گروه عوامل مستقل قرار دارند. در واقع باید بیان داشت که این عوامل جزء متغیرهای اصلی هستند که با تمرکز بر آنها می‌توان بر سایر عوامل هم اثر گذاشت. این عوامل قدرت نفوذ بسیار بالایی دارند و قدرت وابستگی آنها به سایر متغیرها کمتر است.

ارزیابی عملکرد
دولت در
خصوص ...

۸۶ | صفحه

نتیجه‌گیری

تحلیل عوامل مؤثر بر کارآمدی، اثربخشی، و مقبولیت عمومی سیاست فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی توسط دولت ایران نشان می‌دهد که موفقیت این سیاست به ترکیبی از زیرساخت‌های فنی، هماهنگی نهادی، و جلب اعتماد عمومی وابسته است. در بخش کارآمدی، عواملی مانند زیرساخت‌های فنی و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات، هماهنگی بین نهادهای دولتی و سیاست‌گذاری منسجم، و نظارت مستمر و به‌روزرسانی ابزارهای فیلترینگ در سطح اول و دوم اهمیت قرار دارند و نقش زیربنایی در اجرای مؤثر سیاست دارند. این عوامل با ایجاد بستری پایدار و منسجم، امکان اجرای دقیق و بدون نقص فیلترینگ را فراهم می‌کنند. با این حال، عواملی مانند تخصیص منابع مالی و انسانی و همکاری با بخش خصوصی، به دلیل وابستگی به عوامل دیگر، در سطح سوم قرار گرفته‌اند، که نشان‌دهنده نیاز به پشتیبانی عوامل کلیدی برای تحقق کارآمدی است.

در حوزه اثربخشی، عواملی مانند میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده، تأثیر بر کاهش محتوای غیرقانونی یا نامناسب، و تأثیر بر رفتار کاربران در سطح اول اهمیت قرار دارند، که نشان‌دهنده نقش محوری آنها در تحقق اهداف سیاست است. عواملی مانند سطح دسترسی کاربران به ابزارهای دور زدن فیلتر، امنیت سایبری، و هماهنگی با سیاست‌های فرهنگی در سطح دوم، به هماهنگی با زیرساخت‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان وابسته‌اند. این سطح‌بندی نشان می‌دهد که اثربخشی فیلترینگ تنها با تمرکز بر اهداف اصلی و مدیریت چالش‌های فنی و اجتماعی محقق می‌شود. عامل هماهنگی بین نهادهای دولتی به‌عنوان تنها عامل مستقل، نقش کلیدی در هدایت سایر عوامل ایفا می‌کند و می‌تواند با تقویت انسجام سیاست‌گذاری، اثربخشی را بهبود بخشد.

در بخش مقبولیت عمومی، عواملی مانند کیفیت جایگزین‌های داخلی، میزان آگاهی عمومی، و شفافیت دولت از اهمیت بالایی برخوردارند، اما تأثیر فیلترینگ بر دسترسی به اطلاعات و معیشت کاربران، به دلیل وابستگی به عوامل دیگر، در سطح پایین‌تر قرار دارند. عوامل پیوندی، که اکثریت را تشکیل می‌دهند، نشان‌دهنده تعاملات پیچیده بین عوامل هستند، به‌طوری که موفقیت در جلب مقبولیت عمومی نیازمند توجه همزمان به شفافیت، انطباق فرهنگی، و مشارکت اجتماعی است. در مجموع، هماهنگی بین نهادهای دولتی به‌عنوان عامل مستقل، کلید اصلی موفقیت سیاست فیلترینگ است، زیرا با تأثیرگذاری بر سایر عوامل، می‌تواند کارآمدی، اثربخشی، و مقبولیت عمومی را به‌طور هم‌زمان تقویت کند. این یافته‌ها به سیاست‌گذاران پیشنهاد می‌کند که با تمرکز بر انسجام نهادی، تقویت زیرساخت‌های فنی، و افزایش شفافیت و مشارکت عمومی، می‌توانند موفقیت این سیاست را در ابعاد مختلف ارتقا دهند.

بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش حاضر عبارت است از:

الف) استقرار یک سیستم جامع پایش و ارزیابی عملکرد زیرساخت‌های فنی فیلترینگ با استفاده از شاخص‌های کلیدی عملکرد مانند سرعت پردازش، نرخ خطا، و پایداری شبکه، همراه با تشکیل کمیته‌ای تخصصی برای تحلیل داده‌های پایش و ارائه گزارش‌های ماهانه به منظور شناسایی و رفع سریع نقص‌های فنی.

ب) ایجاد یک کارگروه بین‌نهادی دائمی متشکل از نمایندگان وزارت ارتباطات، شورای عالی فضای مجازی، و نهادهای قضایی برای تدوین سیاست‌های یکپارچه فیلترینگ، با برگزاری جلسات منظم ماهانه و انتشار عمومی خلاصه تصمیمات برای افزایش شفافیت و هماهنگی.

ج) تخصیص بودجه مشخص سالانه برای توسعه و به‌روزرسانی فناوری‌های فیلترینگ، با اولویت سرمایه‌گذاری در ابزارهای هوش مصنوعی برای شناسایی خودکار محتوای غیرمجاز، و ایجاد یک صندوق مالی اختصاصی برای حمایت از پروژه‌های تحقیق و توسعه در این حوزه.

د) طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی تخصصی برای کارکنان فیلترینگ، شامل دوره‌های سه‌ماهه با تمرکز بر فناوری‌های جدید و روش‌های مقابله با ابزارهای دور زدن فیلتر، همراه با ارزیابی سالانه مهارت‌ها و ارائه گواهینامه‌های معتبر برای افزایش انگیزه و کارآمدی پرسنل.

ه) تدوین چارچوب حقوقی جامع و به‌روز برای فیلترینگ با همکاری حقوق‌دانان و کارشناسان فناوری، شامل بازنگری سالانه قوانین برای انطباق با تغییرات پلتفرم‌های اجتماعی و انتشار عمومی نسخه‌های به‌روزشده قوانین برای اطلاع‌رسانی به ذی‌نفعان.

فهرست منابع

1. Al-bdour, A. A., Nasruddin, E., & Lin, S. K. (2010). "The relationship between internal corporate social responsibility and organizational commitment within the banking sector in Jordan". *International Journal of Human and Social Sciences*, 5(14), 932–951.
2. Al-Zaman, M. S. (2024). "Patterns and trends of global social media censorship: Insights from 76 countries". *ResearchGate*, 1–20.
3. Azizi, M., Abedi Ranani, A., & Esmaeili Ardakani, A. (2024). "Ethical justification of social media filtering in Iran". *Strategic Policy Research Journal*, 13(50), 45–86. (in Persian)
4. Babazadeh Moghadam, H., & Eslamkhah, A. (2016). "Internet filtering in Europe (Translation)". *Journal of News Sciences*, 5(1), 138–156. (in Persian)
5. Blachnik, M., & Kordos, M. (2020). "Comparison of instance selection and construction methods with various classifiers". *Applied Sciences*, 10(11), 3933.
6. Bradshaw, S., & Howard, P. (2022). "The global disinformation order: Social media filtering and state control". *Oxford Internet Institute Report*, 1–30.
7. Cobbe, J. (2021). "Algorithmic censorship by social platforms: Power and resistance". *Philosophy & Technology*, 34(6), 739–766.
8. Dehghan, A., & Askari, S. A. (2021). "Thematic analysis and documents of the 'replacement policy' of domestic messaging apps instead of Telegram in Iran". *Global Media Journal - Persian Edition*, 16(2), 135–169. (in Persian)
9. Dimitriadis, A., Prassas, C., Flores, J. L., Kulvatunyoo, B., Ivezic, N., Gritzalis, D. A., & Mavridis, I. K. (2021). "Contextualized filtering for shared cyber threat information". *Sensors*, 21(14), 4890.
10. Farhangi, M. M., Mirtrabai, S., & Golshani, A. R. (2019). "Explaining cyberspace policy-making in the Islamic Republic of Iran (Requirements and reforms within the framework of high-level documents)". *Islamic Revolution Research Journal*, 8(30), 111–132. (in Persian)
11. Farhangi, M. M., Mirtrabai, S., & Golshani, A. R. (2021). "Pathology of cyberspace policy-making in Iran: Based on the post-development theory". *Political Science Research Journal*, 17(1), 111–138. (in Persian)
12. Feldstein, S. (2019). "The rise of digital repression: How technology is reshaping power, politics, and resistance". *New York: Oxford Academic*, 1–250.
13. Firoozabadi, S. A. (2017). "Cyberspace: Society and culture". *Tehran: Scientific and Cultural Publications*, 1–200. (in Persian)
14. García-Avilés, J. A., et al. (2023). "Corporate policies to protect against disinformation for young audiences: The case of TikTok". *Frontiers in Communication*, 8, 1–15.

15. Hashemi, S. M., Mohseni, V., Javid, M. J., & Abbasi, B. (2022). "Legal analysis and evaluation of guaranteeing citizenship rights with filtering". *Journal of Judicial Law Perspectives*, 26(94), 97–118. (in Persian)
16. Hozour, A., Ayvazzadeh, H., Zolghadr, M., & Jafari Pabandi, S. F. (2022). "Analytical review of the Islamic Republic of Iran's cyberspace policy-making with the aim of presenting an appropriate model". *Iran Political Sociology Monthly*, 5(11), 298–318. (in Persian)
17. Human Rights Watch. (2023). "Censorship and social media: Trends in state regulation". HRW Report, 1–40.
18. Jafari, Z., & Sabahi Garaghani, M. (2021). "Analytical review of filtering and freedom of information". *International Conference on Jurisprudence, Law, and Religious Research*, Qom, 210–219. (in Persian)
19. Kim, J., & Lu, Y. (2020). "Selective exposure and avoidance in social media". *Journal of Communication*, 70(4), 512–534.
20. Mirzaei, H., Shaban Nia Mansour, M., & Gorji Azandariani, A. A. (2021). "Examining the rule of law approaches for implementing filtering in cyberspace with social crises and threats". *Crisis Management Journal*, 10(Special Issue on Passive Defense), 15–27. (in Persian)
21. Mirzaei, V., Vatani, A., & Abbasi Sarmadi, M. (2019). "Ethical structure regarding the limits of freedom of information and filtering in Iran". *Ethical Research (Islamic Sciences Association)*, 10(2), 265–276. (in Persian)
22. Nasrollahi, M. S. (2019). "Formulating the issues of cyberspace filtering methods in Iran". *Interdisciplinary Studies in Media and Culture Quarterly*, 9(2), 269–301. (in Persian)
23. Omid, F., & Keshavarz Moidi, A. (2022). "Government's civil liability and cyberspace filtering". *National Conference on Professor Katoozian and Public Law Thoughts*, Bushehr, 51–64. (in Persian)
24. Pasquetto, I. V., et al. (2021). "Tackling misinformation: What researchers could do with social media data". *HKS Misinformation Review*, 2(1), 1–12.
25. Quinn, K., et al. (2024). "The power of social networks and social media's filter bubble in shaping polarisation: An agent-based model". *Applied Network Science*, 9, 1–18.
26. Rahmati, H. A., & Shahriari, H. (2017). "Ethical requirements of filtering and content purification in cyberspace". *Revelational Ethics Research Journal*, 5(2), 145–168. (in Persian)
27. Ren, J., Lai, L., Pei, B., & Zhan, W. (2025). "Social filter theory—A sleeping beauty of regional innovation theories". *Regional Science and Environmental Economics*, 2(1), 2.
28. Rezaei, S., Arab, Z., & Moradpour, F. (2023). "The impact of virtual social network filtering on public relations communication (Case study: Public relations of executive institutions in Fars and Bushehr provinces)". *Bushehr*, 20–29. (in Persian)
29. Saad, A. (2015). "An introduction to internet site filtering policies". *New Media Studies Quarterly*, 1(2), 141–165. (in Persian)
30. Salaverría, R., & Cardoso, G. (2022). "Future of disinformation studies: Emerging research fields". *Profesional de la Información*, 32(25), 1–10.
31. Salimi Ghaleh'ei, E., Jahanshahi, A., & Mirzaei, H. (2023). "Examining the efficiency and effectiveness of content filtering in the measure of economic law analysis". *Tehran: Amirkabir Publications*, 101–112. (in Persian)
32. Schlag, G. (2023). "European Union's regulating of social media: A discourse analysis of the digital services act". *Politics and Governance*, 11(3), 168–177.
33. Yahaghi, M., Esmacili, A. A., & Alizadeh, F. (2024). "Mutual impact of governments' civil liability on filtering from the perspective of international law and Iran's domestic law". *First National Conference on the Mutual Impact of International Law and Domestic Law in Law Development*, Gorgan, 112–115. (in Persian)

ارزیابی عملکرد

دولت در

خصوص ...

۸۸ | صفحه